

תשובה רג

[אופן עשיית מקוה על ידי מי גשמים]

מי גשמים או שלג כנ"ל, או ממלאים להמקוה כשרה המלאה הלז מים בכתף בכלים. וכיון שהיא כשרה במי גשמים שוב אינה נפסלת ע"י מים שאובים, וכל מה ששופכים לתוכה נעשה הכל כמקוה כשר וכשתמלא על כל גדוהיה תתמלא גם חבירתה ע"י פרצה שביניהם, וכשתהיה גם השניה מלאה אזי אם ירצו לנקות אחת מהם יריקו המים ממנה וינקו אותה ואח"כ ישפכו מים בכתף להמלאה עד שתתמלא הריקנית, ואחר שנתמלא הריקנית יריקו השניה וינקו גם אותה מרפש וטיט, ויחזרו לשפוך בכתף הראשונה ותתמלא גם היא ממנה וכן לעולם, וכן עושים פה במקוה הגדולה ולעולם לא יחסר המזג. והיא עצה טובה והגונה אין בה פקפוק כלל. ולדיוותי מאוד טרוד לא אוכל להאריך יותר ואסיים בברכה.

שלום רב ליי"נ תלמידי הותיק האהוב צדיק ונשגב כמו"ה וואלף נ"י אבדק"ק פאללאטע יע"א. נועם יקרת מכתבו מיום י"ב כסליו הגיעני היום על נכון. ואודות תיקון המקוה בעירו לית טוב מיניה לעשות מקוה ע"י מי גשמים דהוא כשר וישר לכ"ע בלי פקפוק ע"י סילונות של מתכת מהגגים, אך סמוך למקוה יעשה צינור של עץ חלקים בפנים בשיפוי שלא יהיה בהם גומות ושום עכבות מים. ואם יומשך הרכה עד ימלא פני תבל שלג וכפור, יכולים למלאות בכתף שלג וקרח, ואח"כ כשיופשר יהיה מקוה כשר.

ומה טוב אם יעשו שני חפירות סמוכות זו לזו והמחיצה שביניהם פרוצה למעלה סמוך לעליונה של מחיצה באופן שאם תהיה אחת מלאה תתמלא האחרת ע"י פרצה הנ"ל, ואז לעולם לא יחסר המזג, דכיון שנתמלאה אחת מהם בהיתר ע"י

פ"ב יום ג' כ"א כסליו תקע"ד לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ.

תשובה רד

[מקוה בדבר המקבל טומאה שמונע פסלותו]

עתה כשר לפנינו, ואין הנסרים והמסמרות פועלים אלא למנוע שלא יתחסר לעתיד, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה. ופר"מ פקפק ע"ז משיטת ר"ת בסוכה (י, א) בפירס עליה סדין דמוקי בסוכה כשרה אלא שמתירא שעתידים עלי הסכך להתייבש או לנשור ויהיה אז (צילתה מרובה מחמתה) [חמתה מרובה מצילתה], ולמנוע זה פירס עליה סדין ואפי' הכי פוסל רבינו תם משום מסכך בדבר המקבל טומאה אף על פי שאינו אלא מונע שלא תפסול. והרי דלא כהגאון בנב"י הנ"ל.

[ישוב דברי הנוב"י מהד"ת יו"ד סי' קלז]

ה' יגמר בעדו גמור חתימה טוב ליי"נ הרב הגאון המפורסם נ"י ע"ה כ"ה כקש"ת מו"ה דוד נ"י אב"ד דק"ג עיר חדש יע"א.

ברך לקחתי ואשיבנו ברכת השנים דשנים ורעננים ירום כסאו וקרנו למעלה עליות בקודש מלא וגדיש עד כי נשתחוה בהר הקדש אמן.

על דברת נב"י מה"ת ח"י"ד סי' קל"ז סד"ה ונחזור, שהעלה להלכה דמקוה שקבעו בו נסרים במסמרות כדי שלא יחסרו מימיו משיעור, לית ביה משום מהווה בדבר המקבל טומאה, כיון שהמקוה

אומר אני דבר גדול דיבר הנב"י ז"ל וסברה נכונה וישרה היא לדינא, וחילוק גדול יש בין ההיא

תשובה רג

- א. ראה לעיל סי' ד"ה ונ"ל וכו' והנה במהר"ק.
- ב. צ"ל דאיכא שעור מקוה באשבורן מלבד הוחילה שלמעלה, שהרי רבים ס"ל דאין שאובין מיטרהין בווחלין.
- ג. גם להלן סי' ריב וסי' ריד דן רבינו בעשיית מקוה ממי גשמים.

הבון המאור

צניי הקוואים (50)
 צוז קזני קור צריצג

הנ.
 לתן
 ו"כ
 ריו
 זר.
 ב"ן
 י"ם
 י"א
 י"ם
 נ"ל
 ש
 י"ת,
 ה"ר
 ז"ג
 י"ם
 ק"ר
 י"א
 י"ק
 י"נו
 ש"ת
 שנת
 ומת
 י"ד
 כ"ל
 אות
 י"לה
 דחי
 "מ.

5

אבל במקוה זו שצמחין מהמקור מקנה לעולם כמובן אין לחוש שהגוי ימלא בכתף להכשיל, כאשר אמר כ"ת. ולחוש שיפלו לחומו ג' לוגין מתוך הכלים שמוטלים בהם בעודה חסרה, אע"פ שהדבר מוז' כאשר אמר כ"ת, מ"מ לא שכיחא שיפלו ממנו ג' לוגין מג' כלים ולא יהא הפסק צינחיים, כדמין במקואות פ"ג [מ"ד] מכלי א' מצ' מג' מטטרפין, מד' אין מטטרפין, גד"א בזמן שהתחיל השני עד שלא יפסקי הא'. והו"ל כ"ש בשאובה דהוי דרבנן, דלפילו בשאובה כולה בכתף סברי מקנה רבוחא דמדאורייתא כשר כמ"ש התוספות בפרק קמא דפסחים [ז:] בשם ר"י וזו היא סברת הרב ן' מיגאש ז"ל והרמב"ם בפ"ד דין תורה של מים מכונסים טובלים בהם שנאמר מקוה, בין שאובין בין שאינן שאובין, ומד"ס שהמים השאובים פסולים לטבילה ולא עוד אלא אפילו מקוה מים שאינן שאובין שנפל לחומו ג' לוגים מים שאובין פסלו הכל. אלא הרשב"י פ"י במרוצה [ב"ק סו.] שאובה, מה שמקוה נפסל בג' לוגין מים שאובין מדרבנן הוא, דמשמע דס"ל דכולהו שאוב מן התורה פסול, וזו היא סברת כמה רבוחא. ולדברי כולם שאובה זו מדרבנן היא וספיקא לקולא. אבל הביא הטור [שם ז:] משם רבינו שמשון [מקואות פ"ג מ"ג] דכולו שאוב בכלי שמקבל טומאה פסול מן התורה עד שיהא רובו בהכשר, אבל לאחר שיהא רובו בהכשר משם ואילך אין שאובה פסולת בו אלא מדרבנן, הילכך כל ספיקא שיארע בו קודם שיהיה רוב בלא שאובה אזלינן ביה לחומרא, אבל משידוע שנעשה רובו בהכשר מקילינן בספיקא שיארע בו ע"כ. ואפילו לדבריו ז"ל הביא ידיענו שנעשה רובו בהכשר וכ"ש אם נעשה כולו בהכשר לא מחזיקין איקורא לומר שנחמקו ונפסל במים שאובין, דאיכא כמה ספיקי כדכתבינן. והרב מהר"י קארז' ז"ל באותו ס' דף רמ"א [קז.] הביא תשובת הרשב"א [המחוסות לרמב"ן, ס' רל] שהתיר מטעם ס"ס ומטעם דלמא דשאובה כולה מדרבנן ע"ש.

בשאובה לענין טבילה אדם כמו שנפסל מקוה חסר בג' לוגין, וע"ז היה חוכך והיה מממיר לעשות כמו שנהגו הראשונים לפקוק נקבי הנביעה דמהיות טוב אל מקרי רע, אבל אם יש בדבר שום דומק עד שיבוא הדבר לידי דיחוי טבילה אין ראוי שמתעבב משום חששא רחוקה אשר יש בו כמה ספקות. והרב מהר"י קארז' ז"ל [ב"י י"ד, ס' ר] (קו:)) כתב עליו דעיקר דינא חומרא יתירא היא כיון שהפוסקים המפורסמים כתבו דמעין מטהר בכל שהוא ואינו נפסל בשאובה כלל עליהו קמדינן אפי' לכתחלה. ואפשר שמהר"ק גם הוא זכר עמו אלא שלא הוציא מלב המתמיהין ההם שרצו לפסולו בדיעבד להוכיח דלפי' יהבי' להו כל (טעמותיהו) [טעמותיהו] אין לפסולו בדיעבד ע"כ. ותמה אני בזה מאחר שביארו הרב מהר"י קארז' ז"ל והרב בעל תרומת הדשן [פ"י רמח] ותלו טעמין של כל אותם הגדולים שהיו טורחים לנקות מן המקוה הנובע בטעמא דס"ל כרבותא דלמרי שאין מעין מטהר בכל שהוא לענין טבילה אדם, בהא דלאי איכא למיחש טובא, שהפוסקים המפורסמים רבינו יצחק ורבינו שמשון ז"ל [מקואות פ"ה מ"ג] הכי ס"ל והרא"ש הכריע כדרייהם בהלכותיו, וכן הסכים הרשב"א בספר תורת הביט דהאי לטהר בכ"ש לא לאדם קאמר אלא לכלים זו היא הסכמתו של ר"מ ורבי שמשון, ולדברי רבותיו הרפמים שומעים להחמיר בשל תורה ע"כ. הילכך כי היכי דלא מקילינן להטביל אדם צמחין פחות ממ' סאה הכי נמי לא מקילי' בג' לוגין שנפלו לחומו כיון דהא בהא הליא. ולכך אותם הגדולים שלפני הרא"ש ומהר"ם היו טורחים הרבה לנקות המקואות הנובעים וזה הוא טעמו של המרדכי והר"ם מה בר חסדאי. וגם מהר"ק והרב כתב הלכה למעשה החמירו, ואינו נודע הדבר שנפלו ג' לוגין אפי' בדיעבד לא היו מקילין הרא"ש ומהר"ם בדברי הראשונים ז"ל, ולא החירו בדיעבד במקום בטול מזה אלא לפי שהיא חששא רחוקה שיש בה כמה ספקות כמ"ש שם.

ד רמיהו בגי' [גי' דלכ"ע אין כאן בית מיוחס הואיל והמקוה הזה ממי מעיין ומחזור למעין, כל שיש ממקום נביעתו עד המקוה מ' סאה אפי' רבינו יצחק ז"ל מודה שהוא כשר לטבילה אדם אם יש בו מקום שאפשר לטבול בו אעפ"י שאין המים מכונסין מ' סאה במקום אחד דמעין מטהר בזוחלין, והואיל והן כשרין להטביל בהם אדם הרי נעשו המים שבמקוה חיבור למי המעיין שיש בו מ' סאה, דלא יהא אלא מקוה מ' סאה כדמין בר"פ ששי [דמקואות] כל המעורב למקוה כמקוה חורי המערה וסדקי המערה מטביל בהם כמו שהם, ופשיטא שאם נפלו ג' לוגין באותם חורין הואיל והם מחוברין למקוה לא נפסלו שאין מקוה של מ' סאה נפסל במים שאובים. ומה שחשו אותם הגדולים לא חשו אלא במקוה שנובע מן הקרקע שאם נפלו סס-ג' לוגין מים-שאובים-פסולים אותו לפי שאין שם מים מכונסים מ' סאה, כהא דלמרי' בפ' חומר בקדש [סגיגה כג.] מקוה שחלקו בכל וגרונחני-טובל-סס-לא-עלמה לו טבילה דהא ארעא כולה לחלוני מחלחל ובעינן דאיכא מ' סאה במקום אחד. ומכאן הוכיח רבי יצחק ז"ל דלטבילה אדם אין מי מעיין. מכשירים בפחות ממ' סאה, דלא שייך לומר לחלוני מחלחל כמי גשמים אלא במים נובעים אבל כל שמתחבר למעין שיש בו מ' סאה ממקום מוצא המים שאין צריך לחבר אותם המחלחלים בקרקע הא דלאי מקוה שלם הוא לטבילה אדם ומטהר את המים שבמקוה, כדמין בפ"ו [מ"ג] דמקואות ג' מקואות בזה עשרים ובה עשרים

ובר מן דין מקוה זה כמדומה שהוא מעין שאינו נפסל במים שאובין דמעין מטהר בכל שהוא דמין [מקואות פ"ה מ"ו] למעלה מהם מעין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין לטהר בכל שהוא. וכתב הרא"ש ז"ל בתשובה [כלל ג' ס' ז] כשלאמדי מן מקואות לפני רבי מאיר ז"ל אמרתי לו תמהני ששמעתי שמה גדולים נטערו לנקות מקוה שמימיו נובעים כי נראה לי שהשומעים מפי הגדולים טעו, כי הגדולים דקדקו איך יטהרו מקוה שמימיו מכונסים והשומעים טעו אף במקוה נובע, ולא כן הוא דמקוה שהוא נובע ואין בו כי אם רביעית ממלא בכתף לכתחילה וטובל בו ואינו נפסל מפני השאובה, והודה מורי, ע"כ. ובמרדכי דפ"ב דשבוועות [סוסי' שמו] דמעין מטהר בכ"ש ואינו נפסל במים שאובין כלל, ואח"כ כתב מעשה היה צריגנשפורק שהיו מנקים המקוה וכשנחמקו ממ' סאה נשפך מן הכלי למקוה ופסלו הר"ם מה בר חסדאי ולא נודע הראיה מנין שהרי מקוה שצריגנשפורק מעין הוא ע"כ. ושם הביא המרדכי [שם, ס' שמה] מדברי השאלחות דרגילין כשמנקין המקוה לפקוק כל נקבי הנביעה לאחר שהוציאו כל המים וליבשו שיש לחוש שמה חזרו מן הכלים ששאבו בהם ג' לוגין מים שאובים, ושם לא יטור עד שיוציאם ע"כ. והרב מהר"י קולון ז"ל בשרש ג"ה ושרש ג"ו האריך הרבה ודמן טעם לאותם גדולים שפוסלים שאובים צמחין דס"ל כרבי יצחק בעל התוס' [רא"ש, הל' מקואות, סוסי' ח] שסובר דלטבילה אדם צמחין מ' סאה ומה ששינו מעין מטהר בכל שהוא

6

נסתפק הרשב"א אלא במקוה שנובע מתחמו ונסתמו הנקבים, שאם קדמו השאזים מה שחזרו המים לבל אה"כ קמח קמח בטיל שלא היה רביעית במקום אחד בפני עצמו כדי שיהיה את השאזים, אבל אם היה המעין כל שהוא חוצה למים השאזים ומשך לתוכן כיון דמעין באפי' נפשיה קאי ומטהר בכל שהוא פשיטא ליה שמתהר את השאזים לגמרי אפי' שקדמו השאזים למעין כמו שהוכחתי לעיל ואז"ל דמעין שיש בו ארבעים סאה דחשיב טפי ממקוה שלם ומטהר את השאזים לגמרי והרי זה ברור.

איברא דלעיקרא דדינא איכא לעיוני ומידק היכי ניתא להו להנך רבוחא הרמב"ם והראש"ד ז"ל לומר דמעין כל שהוא מטהר לאדם מאחר שגמרה ערוכה הוא צ"ל חומר בקדש [חגיגה כג.] דאע"ג דארעא חלחולי מחלחלא בעינן מ' סאה במקום א', והיינו דחיי מים נובעים דלילו גי גשמים לא מחלחלי, והיא ראייתו של רבי יצחק ז"ל וכתב הרא"ש [הלכות מקוואות, סוף סי' א] דכוותיה נקטינן שאין להשיב על ראייתו. ובענייניו יש לי להשיב דמשכחת לה במי תמזיות שלא פסקו דקתני צ"ל דמקוואות [מ"א] למעלה מהם מי תמזיות (מקואו') שלא פסקו, ומפרש בתוספתא [פ"א ה"א] אלו הן מי תמזיות שלא פסקו כל זמן שהגשמים יורדין וההרין בולצין, ומפרש רבי שמשון [שם, מ"ד] כל זמן שיתמזו המים ומצנצנין ומצבעעין, ותניא [בתוספתא שם] אין מטבילים בהם אדם וכלים לפי שאין בהם מ' סאה, ומינה מוכח דכל עירוב דומיא דסל וגרגומי אעפ"י שהמים בולצין ויוצאים אינו חבור, דהא ארעא כולה חלחולי מחלחלא בשעה שהגשמים יורדים וההרים בולצין ולא היו חבור למ' סאה דרך אותה צליה, דלעירוב מקוואות בעינן נקב כשפופרת גודל אבל מעיין שמטהר בכל שהוא כשם שהוא טבילה לכלים כך הוא טבילה לאדם. ותניא התם בתוספתא גבי מי תמזיות, זה הכלל כל מקום שאדם טובל בו ידים וכלים טובלין בו, אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלים בו, והך חניא מסייעא להו בהדיא להראש"ד והרמב"ם ז"ל ולא ידענא היאך מתוך לה רבי יצחק ז"ל.

והשתא דלחניא להכי אשכחן טעמא רבה לאותם הגדולים שהיו טורחים טובא לנקות את המקוואות. כי הטעם שכתבו מהרי" קולון [שרש ט] ומהרי" איתרלן ז"ל [תה"י, סי' רנח] דס"ל כמ"ד ללא מהני לאדם מעיין כל שהוא עד שיהיו בו מ' סאה אכתי אינו מספיק, דנהי דלנבילת אדם לא מהני, לטהרת המים מידי שאזים אמאי לא מהני הא דחיי לא גרע מעיין שאין בו מ' סאה ממי תמזיות שלא פסקו דמתן [מקוואות, פ"א מ"א] שמה טעמא ושמה טהור טהור, נפלו מים טמאים ושמה טהור טהור, שאע"פ שאין בהם מ' סאה מטהרים הם את המים הטמאים. וק"ו הדברים אם במקום שלא טהרו ידים וכלים טהרו את המים מטומאתם, מקום שטהרו ידים וכלים לא כ"ש שטהרו את המים, ואם העלו את המים הטמאים מטומאה לטהרה כ"ש שיעלו את המים הנמשכים להכשירן במי גשמים. אבל יש לומר שאותם גדולים הששו לפמה מקוואות שנקרקע שהם מי תמזיות שופרים בעומק, ומי גשמים הנבלעים בקרקע מתמזים לתוך אותה גומא, ועל הרוב הם מלוחים מעפריית הארץ ורובם פוסקים מימייהם צימות הקין כשיבשה לתלוית הארץ. והני דחיי אין להם דין מעין שמטהר בכל שהוא אפי' בזמן שבוצלים, דהיינו דלחמיה בחגיגה אע"ג דארעא חלחולי מחלחלא אין המים הנבלעים בקרקע חבור אעפ"י שעתידין להתמזות אלא בעינן מ' סאה במקום אחד. והראיה שתקע בה מסמרות הרב

ונתערבו המקוואות טהורים והטובלים טהורים, והיינו משום כשמתערבים שני הטהורים יחד הו"ל מ' סאה וכשנתחבר השאז להם הוכשרו מימי השאז לטבילה. אף כאן הואיל ויש שם מ' סאה מהני להכשיר את המים. ובפ"ה [מ"א] דמקוואות מפרש רבי שמשון הך תוספתא [מקוואות פ"ד ה"א] דקתני מעין היולא לתלמי ומן התלמי לצריכה ראשונים ראשונים נשאזים ופסולים, כגון שאין מ' סאה ממקום מולא המים עד התלמי אבל עד הצריכה יש מ' סאה. משמע דאם היו מ' סאה עד התלמי אעפ"י שהוא כלי ומים שנתכוו שאזינן עלתה להם הכשר. וא"ע בהא דקשיא ליה לר"ש ז"ל מהא דמתן צ"ג [מ"א] בור שהוא מלא מים שאזינן והאמה נכנסת בו ויואלה ממנו, ומירך דאיכא למימר כשאין מ' סאה בלמה, דלמה היינו תרדלית של גשמים, (מוקי) [לוקי] לה אפי' יש בה מ' סאה לא מכשר משום דזוחלין הוו ואין מי גשמים (מטהרתן) [מטהרין], אלא באשבורן, ותרדלית מקולי צ"ש ומחומרי צ"ה היא [שם, ספ"ה] מטעם שאין מטהרים בזוחלין. צין כך וצין כך למדנו שכל שיש מ' סאה מטהרין את השאזין שלמטה. וכן ד"א אעפ"י שהגמור המקלח לתוך המקוה מעין יולק הוא ותנן בטהרות פ"ח [מ"ט] ומייתי לה צפ"ב דגייטין [טו]. הנילוק והקטפרם ומשקה טופס אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה, ופרש"י שאינו חיבור לענין צ' מקוואות שאין בא' מהם מ' סאה והנילוק והקטפרם מחברין דאינו חיבור, הרי הוכיחו החוס' [ד"ה הגוק] דלא לענין חבור מקוואות מיירי אלא לענין השקה וציהרו הנילוק וקטפרם לענין מקוה הוי חבור. הילכך ג' לוגין שפלו שם אינם פוסלים. ואפי' חימא שבשעה שפלו ג' לוגין מים שאזים לא היה הניעור מושך מן המעין שהפסיקוהו ואו דחיי נפסלים מי המקוה במים שאזים, כיון שחור והמשיכן נעשו הכל חבור א' וחזרו והוכשרו. ואע"ג דלענין השקה לא הוי נילוק חיבור, השקה שאני דלטהר מים טמאים בעינן שיהא שזה למקוה דטבילת מים שזה לטבילת כלים ואדם, צע"י שיבאו לתוך המים ולא שיהיו חוצה לה כמותה ששינוי [טהרות סופ"ח] מקל שהיא מלאה משקין כיון שהשקיהו למקוה טהורה דברי ר' יהושע וחכמים אומרים עד שיטבילנה כולה. (מתן) הנילוק וכו', אבל היכא שאין המים טמאים אלא שהם שאזים דכתבי' כל שהם מחוברים למי המעין ע"י נילוק וקטפרם נעשו הכל חיבור א' והוכשרו. וראיה מהא דמתן צפ"י ששי [דמקוואות, מ"ח] מטהרין את המקוואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מציא סלון של חרס או של אבר ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים ומושכו ומשיקה, הרי שאעפ"י שהעליון שאזוב מטהרו מן התחתון ע"י קטפרם. וק"ו הדברים אם העליון יטהר מן התחתון דלמרי' גוד אסיק כ"ש דלמרי' גוד אחיה לטהר התחתון. ועוד ק"ו אם אותו קטפרם שאין סופו לעמוד משיסלק ידו שסוף המים להפסק הוי חבור היכא שהן מושכין לעולם לא כ"ש.

ואי קשיא על מה שכתבתי שאעפ"י שקדמו מים שאזינן כגון שלא היה הניעור מושך כיון שחור והמשיכו חור להכשירו מהא דכתב הרשב"א בתשובה הלא היא במיוחסות להרמב"ן ז"ל סי' רל"א שטוב להזהר שלא יסתמו הנקבים הטובעים שא"כ היו המים שבמקוה נפסקים מן המעין ונפסלים או במים שאזים אעפ"י שהמעין אינו נפסל בשאיבה דאפשר שיש הפרש צין קדמו שאזינן למעין צין קדם מעין לשאזינן, ואח"כ חור וסיים שגראה יותר שאין הפרש. וקשה דמאי מספקא ליה הא דחיי דמקוואות מתן דמטהרין העליון מן התחתון דהיינו לומר שיש מים מטהרים ויש מים שאזים ויש מים

תיקשי דהא א"ר יוחנן (יבמות פב, ב) על משנה זו עד רובו, והא המשנה מצי מיירי ביותר מרובו ומצד מראית עין לא מיירי, והכי הוה ליה לר"י למימר דביותר אסור משום מראית עין. ועוד דבשלמא על הא דקתני במשנה (דחולין) מותר לבשל, שפיר קאמר הרשב"א ד"ל דמותר מדינא אבל אסור משום מראית עין, ויותר מזה כתבו התוס' ישנים (שבת ריש דף ג) ע"ש הטב, וכן כתב הרא"ש שם (שבת סוף סי' א), והר"ן (שם).

אבל במשנה זו (פ"ו דמקוואות) דקתני נותן בעליון כו' דלא קתני לשון מותר אלא נותן, מבואר דלית ביה שום איסורא כלל ואפילו מראית עין ליכא, על כן אין לנו רק דברי הכסף משנה והב"י בזה, דגם להרמב"ם ליכא איסורא דמראית עין אלא בגוטל בידיים, אבל במשנה זו דאינו נוטל בידיים ליכא מראית עין, וא"כ גם בנידון דידן אין חשש מראית עין, וחוף מזה אף בנתן סאה ונטל סאה אין לחוש במעיין למראית עין כמו שכתב הדגול מרבבה על דברי הש"ך (ס"ק סג).

אמנם מה שיש לספק נידון דידן הוא כי אף שדחיתי למעלה תירוץ החסד לאברהם וחילוקו, מ"מ בהא שכתב דמתני' (דפ"ו) הג"ל מיירי שלא ירדו המים

למטה עד שנתן סאה לעליון כל המ' סאה, נראה שדבריו מוכרחים מטעם אחר, כי נראה ברור בעיני שכשם שאין מי המקוה היינו מי גשמים מטהרין אדם וכלים כשהם זוחלין, כמו כן אין מטהרין השאובין כשהם זוחלין^ה, ועיין בש"ע (א"ח סי' קנט סט"ו) ובמג"א (שם סקכ"ז)^ו, וא"כ אמאי מועיל כשנותן לעליון מ' סאה מים שאובין אם אז בשעת נתינה יורדין למטה, הא אז כל המים שבעליון נקראים זוחלין ואין מטהרין השאובין. ובשלמא לדעת הרא"ש בתשובה (כלל לא סי' ד, ובהלכות מקוואות סי' יא) דבכהאי גונא לא מקרי זוחלין כיון שאינו טובל דרך זחילתו, אלא בעיקר המקוה שהוא באשבורן, וכן לפי מה שכתב הרא"ש (בתשובה שם) שאף לדעת הר"ש לא פסל אלא בשלא ישארו מ' סאה עד הסדק, וכן נראה שהסכים לזה בפירושו (פ"ה מ"ה), לפי זה לא קשיא מידי על משנה (דפ"ו) הג"ל.

דאמנם לפי מה שכתב הרא"ש (הלכות מקוואות שם) → לדעת הר"ש שאף אם יושאר מ' סאה עד הסדק הוי זוחלין, והוא דעת הי"א שברמ"א (ס' נון), קשיא. וכיוצא בזה תמה בתשובת מהרי"ט (חיר"ד סי' יח) על דברי הר"ש (פ"ה מ"ב) שכתב דמתני' (פ"ג מ"ג) מיירי

השלמות

ג') ועוד שם (ח"ב סי' א' אות ט"ו), וראה עוד בטהרת יום טוב (ח"א ע' שסה) ושו"ת באר משה (סי' כג) ושו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ע"ו), שו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קז) ועוד שם (חלק י' סי' קנג) וספר טהרת מים (ע' עדר), וראה עוד בספר בירור הלכה (יור"ד סי' ר"א ע' רס-רסא) שו"ת עטרת פז (ח"א אר"ח הערות סי' ז' הערה ג') קובץ הבאר (קובץ כ"ה ע' ח' בהערה ד') ובקובץ מוריה (שנה כד קר' ה-ו ע' צט בהערה ו') ובקובץ עולת החודש (חשוון תשל"ט ע' קיא) וספר עלי טהרה (יור"ד ח"ג ע' תסח) מש"כ כולם לפלפל ולהעיר ולהאיר בודעת רבינו זצ"ל כאן.

ו) כתב הגה"ק מספינקא זצ"ל בשו"ת חקל יצחק (סי' נב): כוונת רבינו זצ"ל כאן, דשם בסעיף י"ד הביא השו"ע פלוגתא אם מקוה של גשמים פחות ממ"ס מטהרין הידים בטבילה, ובסט"ו כתב דיש להסתפק אם מטהרין כשהן זוחלין. וכי' הטור"ו והמג"א דהספק הוא רק לדעה הא' בסעיף י"ד דמטהרין אפי' בפחות ממ"ס ע"כ מסתפק אם גם מטהרין בזוחלין, אבל לדעה ב' שאינם מטהרין בפחות ממ"ס א"כ כ"ש בזוחלין אפי' יש מ"ס שאינם מטהרין ע"כ ובמה"ש, א"כ מבואר דפיטול זוחלין הוא פסול יותר מפחות ממ"ס דהא אפי' למאן דמכשיר בפחות ממ"ס מסתפק שמא בזוחלין אפי' במ"ס

ה) הנה חידש כאן רבינו זצ"ל חידוש גדול, דא"א לטהר שאובין במי גשמים הזוחלין, ובענין זה האריכו מאוד גדולי האחרונים, והרבה מהם ס"ל כרבינו זצ"ל, ראה בשו"ת מהר"ם שיק (יור"ד סי' קצח) ושו"ת עמק שאלה (יור"ד סי' סב). וראה בספר תיקון עולם (סי' ב') תשובת הגאון הכית יצחק זצ"ל שהביא את דברי רבינו זצ"ל כאן. ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קמה) ועוד שם (ח"ג סי' רמט) ועוד שם (ח"ד סי' פד) ע"ש.

אכן הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' צד) הביא דברי רבינו זצ"ל כאן באריכות, וחולק עליו ע"ש היטב (ותשובתו זו נדפסה עוד בספר ברכת שלום להגר"ש שטרנברג ז"ל ע' פה-פו) בשינויים רבים ע"ש ובהג"ה מש"כ). עוד כתב בזה הגר"מ אריק זצ"ל בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ע"ג) ע"ש ובספר שיירי טהרה הנד"מ על מקוואות (ע' ח' טור ב') ועוד שם (ע' צ"ה טור א') ועוד שם (ע' צ"ה טור א') ע"ש היטב. גם בחלקת יואב (יור"ד סי' לב) ס"ל כהגר"מ אריק זצ"ל ע"ש מש"כ בדברי רבינו זצ"ל כאן. אך גדולי האחרונים פסקו כרבינו זצ"ל, דאז בשו"ת חקל יצחק (סי' נ"ב) ובשו"ת דובב מישרים (ח"ג סי' מ') ושו"ת דברי יציב (יור"ד סי' קטז). בשו"ת קנין תורה (ח"א סי' צ"ב אות

שלמה בית שלמה חקל יצחק
 גב"ל ר' שלמה דניאל
 ליון ינואר 4' 1933

א"א

אף לדברי המחבר בש"ע (סי' נ) וקצתני. אמנם חוץ מזה, הנה מבואר מדברי מהרי"ק (שורש קנו) שאף לדברי הרא"ש שבאם יש מ' סאה עד הסדק לא הוי זוחלין, דוקא באם האשה הטובלת תוכל לטבול במים שלמטה מהסדק בלי סיוע המים שלמעלה, וא"כ בנידון דידן ששופכין השאובין למעלה על המים שבתוך המעיין, אף ש"ל דאעפ"כ המי שאובין מושקין גמי למים שלמטה וכשר לדברי הרא"ש, גם לפי דברי מהרי"ק^ל.

מ"ב לא מלאני לבי להקל רק באופן שישגיח שבכל עת שישפכו השאובים למעיין יהיו מי המעיין מרובים מהם, ולא ישפכו שנית עד שיהיה ידוע שכבר יצאו השאובים מהמעיין על דרך המבואר (ס"כ וסכ"ב), ובט"ז וש"ך (שם), ודעת לנבון ניקל. וגם צריך לידע בבירור שהמעיין הזה הוא מעיין גמור ואינו מי תמציות שהם אין דינם כמעיין, ועיין ברמב"ם (פ"ט מהלכות מקוואות ה"ז), ובתשובת מהרי"ט (חי"ד סי' יח), ובתשובת נטע שעשועים (סי' כג), והמחברים האחרונים החמירו הרבה בזה לחוש למי תמציות, וכיון שכ"ת כתב שמעיין הזה אינו מעיין המתגבר, יש לחוש למי תמציות עד שיתודע שהוא מי מעיין על פי הסימנים שנתנו המחברים האחרונים ז"ל.

הכ"ט, אם יש לספקו במי תמציות איני מתיר לשפוך לתוכו שאובין כלל כיון שמימיו זוחלין לחוץ, אמנם אם הוא בודאי מעיין גמור אז אני מתיר לשפוך בתוכו בכל פעם מים שאובים באופן שמי המעיין יהיו מרובים בכל פעם ממים שאובים, ואל בינתו אשען, ולרוב טרדותי וחולשת כחי לא יכולתי להאריך יותר, ושלום כנפשו ונפש הדורש שלומו באהבה.

שלמה במוהר"י זללה"ה חופ"ק הג"ל

בשאינ מ' סאה באמה, הא כיון דאמה זו של מי גשמים הוא כמו שכתב הר"ש אפילו יש בה מ' סאה אין מטהרת השאובין כיון שהם זוחלין ע"ש. ועל כרחך צריך לומר דמתני' (פ"ו מ"ח) מיירי בשאינ המים העליונים יורדין למטה כלל עד שכבר נתן כל השאובין בעליון וכבר נטהרו השאובין באשבורן^ל. והנה בנידון דידן אף על פי דברי כ"ת הבאר הנה היא באר מים חיים, מ"מ אם ישפכו כעת לתוכו הרבה מים שאובין רבו הדעות בראשונים ז"ל.

ולפי דברי הרא"ה בשם אחיו מהר"פ, הובא בריטב"א (פ"ד דנדרים) כל שהנוטפין או השאובין רבו על מי המעיין בכל ענין אין מטהר בזוחלין, וכן הם דברי מהרי"ק (שורש קטו), והדרכי משה (אות ה), והש"ך (סקי"א) חששו לדעתו, וכן משמע מדברי רמ"א בהג"ה (סי' יא), וא"כ בנידון דידן אם שופך הרבה שאובין לתוך הבאר שיש בשאובין יותר ממי המעיין, יש לחוש כנ"ל: כל שאם זחילת הבאר היא למעלה ממ' סאה היינו שממקום שיוצא הקלוח מהמעיין לחוץ יש עוד מ' סאה עד תחתית המעיין, לכאורה דאין להתמיר, דהא דעת המחבר בש"ע (סי' נ) דבכהאי גוונא לא מקרי זוחלין, ואף שהרמ"א בהג"ה הביא דעת הי"א להחמיר אף בכהאי גוונא, הא לא סיים להתמיר רק לכתחלה, ובנידון דידן כיון שבלאו הכי דעת רוב הפוסקים דבמקום שהיה זוחל מתחלה מטהר המעיין אף ברבו הנוטפין א"כ ליכא למינקט כל הצדדים להחמיר.

אמנם חוץ ממה שלפע"ד קשה לעמוד על זה מהיכן מקום הקילוח, כי אף שידוע שלעולם לא יחסר המים שבבאר משיעור מ' סאה מ"מ אולי שלבעבור בעת שיוצא המים ממנו לחוץ נובעים בתוכו מים אחרים תחתיהן לזאת לא יחסר המזג, ובכגון דא נראה דהוי שפיר זוחלין

השלמות

י"ז חו' ה' ע' יז) שג"כ הביא דברי המאירי ועוד פלפל בזה (ועוד כתב בזה הגר"ד צוקרמן ז"ל בספרו בית אהרן הלי מקוואות (ע' קצז). וראה גם בספר עלי טהרה (יו"ד ח"ג ע' רכב וע' תמא) בזה.

ח) ראה בשו"ת צור יעקב בקו' שארית יעקב (סי' יד) שכתב כדברי רבינו זצ"ל כאן וכן בשו"ת יד סופר (ח"א סי' מ') וראה שם בהג"ה עיטור סופרים (הערה-א).

פוסל. א"כ כיון דאין פחות ממ"ס מטהרין בהשקה כ"ש דאין זוחלין מטהרין בהשקה עכ"ד.

ז) ראה בקובץ הבאר (קובץ כ"ה ע' סח) שהביא שכדברי רבינו זצ"ל כאן כתב המאירי במשנה דהממלא בכתף, דשם איירי שלא ירדו המים לתחתון עד שימלא בעליון כל המ' סאה וכבר נתו המים בעליון בשעת זריעתן ע"ש וע"ש עוד (בע' עג) מש"כ עוד להעיר בדברי רבינו זצ"ל כאן. וראה עוד בקובץ קול תורה - ירושלים (שנה

9

תשובה קציה

76

החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב המוסל המלווי המפורס' כשית מוסי' וזמאן סופר יי' האביד בקיק האלאש ישיא :

מכתבו קבלתי ועל דבר השאלה הלכה למעשה אשר שלח ממני לארבע עשר יום ב' מקוואות מי גשמים וכדי לקנות ממלאים ומוסיפים על שיעור מ' סאה עד שנחמלה ממנה האחרת ועכשו יקבה המלאה ונעשה זוחלין והספק מעלתו אם מקום הפסולה מלך זוחלין אי רשאי להוסיף מים שזוחלין דנטהרין עיי' זיעה או חיבור וכו' דפסולה איך תוהיל או דלמא כיון דחין פסולו אלא מלך אחר מטהר השזוחלין וכשיך ס' רי"א סיק קיך משמע מלשונו זוחלין מטהר וזוחליו כגאון יי' הביא רח"י מסעי' כ"ה מנספלה מהמת שינוי מראה ואפי"ה רשאי לשפוך שזוחלין ואולי יש חלק ע"כ בקררה הנה נרשיבא נחוצה ריש שער הטבילה פליגו הרשיבא והרשיבא לדעת הרשיבא שם כדכ"ה מקום מרודת דיש בה מ' סאה אינו רשאי לשפוך שם שזוחלין והרשיבא נמשיב דהא וכו' דרשיבא דמותרין לשפוך וליתן כר שזוחלין ולהגביה עד שיוכלו לטבול ולדעת הרשיבא דמטהר גראה דכ"ה כזוחלין (ומרן הגאון בחתים חויד ס' רי"ב קלסכ האל דהרשיבא) : אמנם לרשיבא דמטהר עדיין לא שמענו כזוחלין דמורדות דחין הפסול רק ממוס דחין נופשולה בהן משליכ להשקה להן ים שיעור אבל כזוחלין דפסולין לכל זחין תורת מקום עליהן לטוב דבר גם להשקה לריביל דליתו מושיל ורחי"ת כספר מי השולח ס' ב' אות כ' מסתק ל"י ח' מ' סאה זוחלין נפסלו כשזוחלין ומשיקרה פשיט ל"י מלשון הרמב"ם כפי"ה דמקוואות דין ח' ב' נגמיות דחין זוחלין מערבין משמע כללו חין כלן שיעור דליתו חיבור ושכן משמע מתשיבין חיש ס' ל' ליד ש"ה מים הלפין משלימין שאין חיבור כזה משלים משמע דכ"ה אינו חיבור כלל . וש"כ ב' דמדברי הר"ם והר"ש הנזכרים כחזו"ט ס"ג מ"ג כבוד שהיא מליאה שזוחלין והלמה נכתב וכו' וז' שאל האמה מ' סאה מי גשמים מסהרים את מי השזוחלין מוכי דמי' סאה זוחלין חפילו מי גשמים חין שזוחה פוסלן אלא חפילו מטהרת את השזוחלין והשיך כשי"ה כ"ה ג"כ מביאם וסיים ועיין בסעי' סמך והיינו דמטהר רח"י דחין זוחלין מערבין והשיך שם לשיטתו דפי' שם דרשיבא דווקא כמי גשמים והסכים עמו מרן הגאון בחתים חויד ס' ר"ה וכו' דזוחלין מערבין והוי כמד עס הזוחלין אבל חין מערבין לגרום דמטהר מזה גראה שהביא השיך רח"י שזוחלין אינם מטהרין כהשקה דמחברין להן והוי כמו ס' דוכר פסול חינו גורם טהרה :

אמנם לפי דעת הרג"מ וכו"י מהר"ת ס' קל"ו ולפי מ"ש הר"ב כ"ה ר"ב דהטעם ממוס דהוי קטטרס וחיו חיבור וא"כ חין רח"י מהתם נגד מה שגראה מדברי הר"ם והר"ש וכן דעת ספר נידולו טהרה שם . ולכאורה הי"ח רח"י מסוי דמקוואות מיה דתנן דלם ה' בעלזן מ' סאה וחין נחתתן מ' סאה ממלא ככתף עד שירדו לתחתיה וכו"ד סעי' ב' הביא הרמ"ה דעת י"ח דלם נפרך הכולל של מקום חפילו אם נשאר ח' סאה למטה נעשה הכל כזוחלין דהכל מתחנניע ללאת ולא ח"ד חילוק בין ח' סאה הכותל לבין הגבוה המים למעלה מן הכותל וכן מובאר במהרי"ק שורש ק"ו שאין חילוק כזה וא"כ קשה כיון דהגבוה המים עיי' ששמאל ככתף ח"כ נעשה הכל זוחלין ור"י יטהרו השזוחלין חפילו הפוסקים החולקים על שיטה זו לא הקשו עליו כן אלא ודאי דמים שזוחלין מטהרין עיי' מ' סאה מים זוחלין של מי גשמים (דווקא לומר דמקוואות היי"ן מעין ואפי' לפי מלי' דפליג השיך שם ס"ק קיך על המהרי"ק וס"ל אם יולא כשי"ב גם מהר"י מורה מ"מ גם לדעת ר"ש אינו כבוד דמים שזוחלין ונעין עם תחתון המים ואפשר דנגע עם חלק העליון דהוי זוחלין ונ"ה דכ"ה מכה ס' שזוחלין מ"מ אהור לטעות ספק דרכן כ"דים וע"כ דגם זוחלין מטהרין) :

אך מה אפשר שהמהרי"ק עלמו בתשובה ההוא כ' דחין זוחלין יכולין לטהר את השאוב אלא ח"כ זוחלין מועטין שכתלו לגבי רוב מקום שזוחלין זוחל עיי"ש וע"כ י"ל דת"ל כ"ה שיעור דסעי' ב' הי"ל וגם כספר גתם ושמלה רח"י דפסיקא ל"י דזוחלין אינם מטהרין שזוחלין ומסעי' כ"ה דמקום ששפתה כשינוי מראה דמבשר שזוחלין אינו רח"י דשינוי מראה הוא רק פסול דריבן כמי"ש הר"כ"ד דמתחיי כמי שירות ונז"ח מ' סם כספר גתם ושמלה ולפי' פ"ד רח"י מפי"ק דמקוואות דמונע שם מעלות ואי ס"ד דמי' סאה מי גשמים מטהרין שזוחלין וס"ל לחי עור מעלה זו דמי גשמים זוחלין כמי סאה מטהרין שזוחלין אפי' כולו שאוב דאורייתא כשם דתלמי ומהי מי תמליה שלה פסקו שמהר"ן מים עומאין וז"ע ועי"ש מ"ד פלוגתא לא נפקא ותלמי כפלוגתא דרבנחא וכבר כ' מרן הגאון ז"ל בחתים חויד ס' רי"ב דלם כ' ב' ריעותות דמורודין וריעותות דווקא ודאי יש לחוש וי"ש כידון הי"ל כן גראה לפי ענין דלמא :

(ולכאורה גראה רח"י גדולה מלשון חת"כ דזוחלין אינו מושיל

לטהר שזוחלין דליתא בת"כ פי' שמי' אות קמיה מנין אם עמא יטהרנו ת"ל מקום ומעין י"ה עמוד חין ל' אלא מעין המקום מקום את המקום ומקום את הכור וכו' ומה מעין מטהר כזוחלין ח"כ מקום ת"ל ח"כ וכו' ולשון אם עמא יטהרנו הוא כעין לשון המשנה פ"ו דמקוואות משנה ח' ושם קלי' או על חסר משיעורם או שהיא שזוחלין ולדעת הרמב"ם כפי' ט"ו מעומאת זוחלין דין ח' דפחות ממי' סאה מקבל טומאה ברזן הלשון בדווקא והא דמב"ם דה"כ אי מלי' מעין מטהר כזוחלין כ' כקרבן אהרן דיש להגיה דמקומו לפי' לפי' זה ולפי' הי"ל גראה דלדעתה דכ"ה ללמד דגם לענין השקה כעין מקום השבורן קלי' גם על משמע בת"כ הי"ל דווקא מקום מ' סאה מטהר מים כהשקה ומיושב ק"ו ספר חמ"ד ח"כ ס' פ"ו כיון דמשי"ת כפי' לכלים רביעית דמקום י"ה מושיל השקה כרביעית כמו דמושיל לידן כמעין לארס על הדלי' הוא גוה"כ דילי' מקרה בת"כ דלך מיעוטא קלי' גם על השקה והמב"ם פ"ו מעומאת זוחלין הי"ל כלא"ה לא קשה שהרי פחות ממי' סאה מי גשמים מקבלין טומאה לרזן משליכ מעין וגם לידן שיטות הא דמים המב"ם דתנן כמשה' ו' מושיל דמקוואות הוא הלכה למימין וא"כ כל מעין חולמלי' מהלחלא ולא גרע מב"כ"ד ולכך מושיל השקה משליכ במקום והשקת דליתא לה"כ י"ל מסכתא לכיון דכ"ה רק השקה ומעין מחולקת הוי כהשקה לכל המימות משליכ כמדי' דכ"ה עי"ה כחובי וכו' ודין דליבין הוי כהשקה שטר מושיל חפילו כמעין כ"ה :

והדרן להי"ל דמת"כ גראה דגם לענין השקה כעין השבורן וא"ש ראות השיך כשי"ה כמס' ס' וכמ"ס דהיינו כדעת מרן ז"ל בחתים ס' ר"ה . ודך אנן רח"י להביר אלא זכיתי להבין שם דברי מרן ז"ל דנהי דמעין מטהר כזוחלין מימ כפי' שיהי' מומה ע"ג קרקע דהרי ק"ל דחין מערבין כזוחלין ח"כ הא דמערבין כזוחלין דווקא כמלי' דמונע כקרקע ובפ"ד חזו"ט דף ל"א ע"כ דמערבין כרש"שון נגל שחלש היינו כמלי' דמחברין כקרקע אבל כידון מרן ז"ל שהיו זוחלין כזוחלין ח"כ חפילו כמעין ח"כ רח"י לטבילה וז"ע (ואפשר כיון דק"ל כשנת דף ה' ע"כ מים ע"ג מים היינו נחתתן ומ"ד שכלו ע"ג מים סכומה כד"ר ורש"ן לטבול כס ולכך מושיל השקה) :

והנה לדעת הרמב"ם כפי' מעומאת זוחלין הי"ל ח"כ לאמר שגורו כ"ה דבר דמסקין מעמאין כלים ח"כ ח"כ לריביל דמשי"ת כעלו לרביעית דמקום למתעין דמים הוי לרזן ויקבלו טומאה ושוב יטמאו להכלי וכו' ח"ש לשון כעלו רביעית דמקום שנתבטל מיהו הרמב"ם לשיטתו סוכר כפי' מעומאת זוחלין דווקא משקין שנטמאו משקין מטמא כלים :

הדרן לגבי דלכל הפחות כמחלוקת תלמי ח' זוחלין מטהרין שזוחלין ולכך כוודאי חין לסמוך לעשות מקום ככ"ה כפי' ומימ' לא ידעתי מהו כל החרדה הזאת כידון מקום שלו דמי' דנעשו זוחלין הוי יבולין להגביה מי המקום שנטעו זוחלין של י"ד שישניו לתוכן אגמים ויגבשו המים וילכו למקום החסרם עיין דק"ל כ"ד ס' ר"ה ע"ה ס' והגראה לפי ענין כמכתבי דברי יודיק הדו"ש :

תשובה קציה

כעו"ה יוס' ח' ב' דמונע חר"ג פה ק"ק חוסע ישיא החיים והשלום וכל טוב לדידי הרב המלווי כשית מוסי' מרדכי י"י האכדקיק אהנס"ח ישיא .

מכתבו קבלתי וכו' נשלחתי אס' ים לסמוך כשיעור מקום ש"י כספר כרם שלמה ש"י שהוא שש פממתי"ק ורביע' שאלם כשער כזכ"ב שהוא י' שיעורים ממלא יתור וגם מסתק ל"י ח"כ אלכ"ב של י' שיעורים הוא של שיעור מלימלס או מרחוקות וגם לכ"ה לו למנוס שיעור אלכ"ב והנה אמת נכון הדבר ש"אלה שגגה מלפני הרב כרם שלמה ששכ שיעור מקום ע"ה ששבורן ט' קבין ש"י הטו"ז חזו"ט ס' תרו"ו וחיליה לפמוך על זה ששבורן כ"ה הל"ה כפסחים דף ק"ו וערה ומ"ד שיעור דרביעית ע"ה כל"ס דהיינו כ"ה ומחלה וש"כ מרד רביעית ע"ה אלכ"ב ו' אלכ"ב על ב' אלכ"ב כרוס כ' אלכ"ב וח"י ומונע אלכ"ב כמי"ש הרמב"ם כפי' מביכורים ומלא שהוא כפול וכבר האריך מרן ז"ל בעל חת"כ כשנתה הנדפסת אלל חידושי הרמב"ן על קידו"טין ג"כ ליב"ש סתירה זו ע"כ גם מרן ז"ל הסכים דשיעור רביעית הוא ככ"ב לט"ר ג' כל"ס והטו"ז כ' השכנו לפי חשבון הכל"ס ועי' עלה ט"ו קוואר"ע תשעה קבין שס"ל ל"ו וח"י זיר"ל מעהרי"ם מסע"יכ"ע ז"ל .

אבל כמלמח מה שאלו לריבין לשער במקום ע"ה אלכ"ב הוא ככ"ב ס' ע"ה זיר"ל שיעור ע" קבין ומטהרי"ם ואפשר יכ"ע ז"ל

הנולידה לאצ"י וצלו לד"ת. הנה הדבר פשוט דלא זכה הגדול דהא חף חס הי' אוונר זכה לי והגזה לי ועשה כן חין שליחות לקטן כעצור ס"י רכ"ט קע"י ג' ונוכ"ש צ"ד דלא חונר לי' כן רק הגזה לי דאף גדול צכה"ג לא זכה רק המגזיהו וה"כ צ"ד זכה הקטן המגזיהו ונפני דרכי שלום וכשנוכרי לאצ"י זכה האז ון החורה :

ומה שהעיר כתיב דאפטר זכה הגדול ונדין עני הנהפך במררה וצא אחר ולקחו והציא ונדברי השטנו"ק צ"ו דף ט' צונטנה דה"י רובצ דזה שהגזיה הנולידה הוי רשע כונו כל עני הנהפך במררה. — הנה גם חס הי' כן הרי קיי"ל דחין יולאין צדייקים. אלא דיש לדון כיון דכל זכות הקטן הוא רק ונדרבנן ונפני דרכי שלום הכא כיון דאיסורא הוא ונדין עני הנהפך במררה לא תיקנו מז"ל בעין דליתא במיו"ט ק"י רל"ה קע"י א' צה"גה וע"י צספרי וי"פ לאחע"י ק"י קע"ט וי"פ לענין גט צע"כ צמוך ד"א דיש לוונר דלא הוי גט כלל כיון דד"א דרבנן צנוקוס איסורא לא תיקנו ואע"ג דהקטן אינו מוזהר ע"י וכו"ט ונליאה שניאל קטן הרי ונתקומ"ל הוא לאצ"י וע"י צתוק"י צ"ו דף י"ב ד"ה הי' אונרה צסוה"ד דלא תיקנו שתי צדייקי רק תיבך זכה אצ"י וכו"י אצ"י הוא ג"כ רק ונדרבנן שהקטן ונגזיה לו וא"כ יש לוונר דצנוקוס איסורא לא תיקנו וקל"ה סנוך לזה ונהא דצ"ו דף י' צראה את הנולידה וכפל ע"י וצא אחר והחזיק זה זכה זה ויש לדקדק למה נקטו החזיק זה לאשנע"ינן רבותא עפי דצ"א אחר ואמר יקנה לי ד' אונות"י קנה לו לפי אקוונאה צ"ס ק"י צדייקי צסימנא רק דהראשון ל"ק ונשום דכנפילה כיחא ל"י להכיל כיחא דהא הוי עני הנהפך במררה רק דצדיעצד חין ונולידין אצל קטין ד' אונות לא ונהני דקטין דרבנן לא תיקנו באיסור :

אך צ"ד חף חס כינוא כן הרי עכ"פ כשתנה הקטן לאצ"י זכה האז ונה"ת וא"כ חף דיש בזה ונדין עהונצח"ר הרי כשקנה ונה"ת חין ונולידין. ולבאורה הי' אפשר לוונר דאף דחין ונולידין נכ"ט הכא שאצ"י לא ידע שאחד הי' ונהפך בזה הוי זכ"י צעעות דחילו ידע לא הוי נחכוין לזכות כלל והוי זכ"י צעעות בעין סבי חוק"י צ"ו קי"ד ותמורה דף ו' ד"ה שאני ועמ"ש בזה צאור"ך צספרי וי"פ לחיו"ט ק"י ר"ח. אך צאונת מעוצדא דרב גודל קידושין יטע מוכח דלא ידע שאחר היפך זה וזכה רב גודל וצ"ל דהוי זכ"י צעעות ורב גודל דרלה ליתנו לו צנתנה הי' רק וננידת חקידות, וכ"כ צפ"ת ק"י רל"ו צסם חונדת שלונה ק"י ד' דצנוגג לא עזר איסורא כלל וא"ל להחזיר יעו"ש, אצל צר וון דין צ"ד ל"ש כלל עהונצח"ר כיון דלא חונר הגדול כלל שרולה לזכות וסני"טו הכ"ל הא וניירי צאונר הנה לי הרי עכ"פ גלי דעת"י שרולה לזכות וגם צגוף דצרי השטנו"ע. רחיתי צהש"ן חת"ס חו"ט ק"י ע"ט שכתב דלדין דקיי"ל דצלי פסיקת דניס ליכא נשום עני הנהפך במררה ח"כ גם בזה שרלה לזכות כיון דלא עזר שום ונעשה ל"ש עהונצח"ר יעו"ש שהציא דצרי השטנו"ע הכ"ל. ונ"ש כתי"ר דאפטר זכה הגדול ונדין ד' אונות חף שלם כיון לקנות כח"ש ע"י ק"י רכ"ח דד"א דמי לחל"ר. ולענ"ד גם צחל"ר כתי"ר שידע ולא כיון לזכות לא ונהני כח"ש חוק"י צ"ב דף כ"ד וצפרט צ"ד"ה וכן ונכח צר"י צ"ו י'

ד"ה צנפילה דכל שלם כיון לקנות לא קנו לו ד"א ואפילו להפוסקים דצנפל ג"כ קנו לו ד"א היינו ונשום דעכ"פ רלה לקנות צקנין אחר אצל כל שלם כיון כלל לקנות ל"ק כח"ש צתשו רעקיא ק"י ל"ו הוצא צפ"ת חו"ט ק"י רכ"ח ק"ק א' יעו"ש ורחי"ט ע"י צס ונדצרי הנינו"י פ"ק דצ"ו ע"ג דשם כיון דהצנפלים עומדים ספ הוי ד"א שלם דהנוקוס קנוי לצע"י וחין להזוכה ד"א אצל לא ונעטס דד"א קנו החפץ לצעלים דהא החפץ שלו ונקודס אצל כסל"ך לזכות צחפץ וחיו וכו"ן לקנות וצפרט דידע שיש סם ונליאה ודאי לא זכה גם כתי"ר הציא כן ונצוחר וסעטנו"ק צ"ו י' ד"ה הי' רובצ ע"כ הדין דין אונת כח"ש כתי"ר דזכה אצ"י הקטן צמוליהו וחין לגדול כלום בזה :

סי ע"ג

לכבוד הרב הה"ג וכו' ונ"ה אפרים גרינפעלד

כ"י אצ"ק פ"אט"ש יע"א.

ע"ד שאלתו צענין עשיות ונקוה חדשה צעירו חס לעשות כדצרי החת"ס ז"ל יו"ד ק"י ר"ג לעשות צ' גוונות זה אלו זה והנחילה צצנייהם ונוקצת למעלה צאופן שאם יצאו הנו"ס לנוקוה אחת צספע ילכו דרך הנקצ לסני" וזא לעולם לא יחסר המזג כאשר נתמללה הרחשונה צפעס א' וי' קלה כשרים, וכתי"ר העיר עלי' דעכ"פ יש חשש דכ"ס וכו"ס שחשש הש"ך לכחמלה. הנה כבר ראו עיני כתי"ר דצרי החת"ס ז"ל ק"י ר"י"ד דקוצר דכל ענין הגמרא דכ"ס וי"ס הוא רק ונשום ונראה עין ודוקא צנכל צדים, א"כ הכא חף שנתן צידים כיון שיואל ונחל"י כשר. וכ"כ רונצ"ן צ"ב דף ק"ו להדיא, וגם ונעטס המסכה וע"י צתשו צ"ש יו"ד ח"צ ק"י יטע כונה לדדי קילא בזה דכ"ס וכו"ס. — ונ"ש כתי"ר בזה דנוקשה הרא"ש על הרנוצ"ס ז"ל דפוסל צני"ס ונ"ס צני גשמים ונשנסה דנוולא צכהף וסופך לעלין עד שיורד להחמון והירץ ריו"ט דיו"ד ע"י הנושכה קיל יותר זה. יש לו ונקוס צשיטת הרנוצ"ס ז"ל אצל הראצ"ד ז"ל נראה שנהנויר גם צכה"ג כעצורא צתשו חצ"ן ח"ג י"ב. ועכ"פ דצרי החת"ס ז"ל ככו"ס. וגם צתשו ונשיצ כהלכה יו"ד ק"י י"ז כחצ להלכה לנעשה כן דצכה"ג שיואל ונחל"י ליכא ונשום חשש דכ"ס וכו"ס והציא דצרי רונצ"ן צ"ב ק"ו וכתב דנוקוה כסירה הוא לכחמלה :

ומה שהעיר כתי"ר ע"ד החת"ס ז"ל דהחין נעטרו השאזין צהסקה הא הנוקוה זוחל אז וכיון דוחל אינו ונעטר את השאזין והציא כן ונדצרי חשו ונהר"ס סייק יו"ד ק"י קל"ח, הנה גם צתשו צית שלונה יו"ד ק"י פי' כחצ. כן דמוקוה זוחלת ח"כו ונעטר שאזין. כנו שאינו ונעטר ח"ס- וכל"ס- אצל. דצריהם תנוה"ס ספרי ונדצרי הר"ש והרא"ש הוצא צס"ך יו"ד ק"י ר"א ק"ק ח"ה סבי דניירו כשחין. צני גשמים העוצרים וי"ס דאל"כ הי' ונעטר השאזין יעו"ש מוכח להדיא דנוקוה זוחלת ונעטר שאזין וצתשו צ"ש ונייתי לה. ונדצרי ונהי"ע ח"א ק"י ויט וצאונת צנוהר"ט. לא החליט כלל רק. סבי דאפטר לייצצ קו"י הר"ש הכ"ל דנוקוה זוחלת אינו ונעטר וח"כ הר"ש שתי"ך דניירו- פסחין צחדלה העוצרת וי"ס מוכח להדיא דאינו- כן וכצ"ר ה"רפ"ת- צ"ה צספרי

צספרי סירי כ ח"א ק"י ל"ה, שאזין וצפרט וסופך לעלין למעלה, ואף שהחילה לנעטג ודאי חין לגצצ לסי' הנוכסירי דנוכסירין הי"ו הנו"ס הצאים לי לכתי"ר דגו גופו למעלה : קלה לזה צנוה נראה דצכל ו ק"י י"א וכן כ חף חס כינוא ח"כ שזחל לא הוי ל"ב עפילה ד' הנו"ס ונצחו עכ"פ כוגעים השקה די צור יו"ד ק"י י"ו דהח"ך נעטר ונקוה נטהר פקולה והח"ך צנוקוה יעו"ש ככנסת ויולא ליתא דדעה י שאזים וכנו" דניירי כש"ס אינו ונעטר והש"ך סהנו הכא דיש וי"ו וכן ונכח בזה זוחלת אינו מ דצרי החת"ס זחילה וע"כ י"ש לקנו"ך עו לחוש שהחילו כמי חונרה ו העוצל צנוקוה דלא דוני ע"ב נודה צדיק **ג) ומה** שפ ח"ן ק"י דשאזין צאונת ונדצרי לחונר"א ז' א ח"י שצס"ך סעונדה- צפ"י סכתערצ- צגוף לעולם וחונר דוקא צנע"ין חף שלם לה האר"ך בזה סדצרי החת"ס שצס"ך ק"ק יו"ד ק"י י"ו ונוכסיר- לעול סופקת הלא

זה צלחת כסרים וצלחת שאוצים והטעילה יהי
 בשאוצים ע"י חיצור כספהכ"ד והחיצור יהי
 פתוח צשעת טעילה וצאופן כזה אין קום חשש
 ופיקפוק כלל וכלל וכונ"ש צתשו' צ"ש י"ד
 ק"י ס"ג הכ"ל:

ד) וע"ד השאלה אם לעשות נוקה תחת נוקה
 התחמוכה נויס כסרים והעליוכה שאוצים
 רק הרלפה תה"י ונוקצת כספה"כ וכס"ר מוכך
 כזה עפ"י וי"ש. צשו"ת דצרי חיים ח"צ ק"י פ"ח
 דהוי קטפרס. הכה צתשו' דצרי חיים קס כחוצ
 כן כסילון זין נוקה לנוקה והסילון עונוד צלויר
 דהוי קטפרס שהרי אם יסתלק הסילון יהי הנויס
 כחלין יעו"ש וצאנות סדצרי' לע"ג. כיון דהנויס
 נחיס אין זה קטפרס כלל וכבר הארכתי בזה
 בסקפרי שו"ת אמרי יושר ח"א ס' ק"א ושם כתצתי
 דאף ע"י סילון כשר וכ"כ וקו"ת שו"י ונהד"ג
 ק"י כ"ז שהדצר פשוט ואז לא ראיתי וי"ש דצרי
 חיים. ולאשר הגאון הכ"ל רב גוצרי' ודאי דיס
 לחוש לדצרי' אבל היינו כסילון ארוך העונוד
 צלויר אף שמוצרי לנוקה עליוכה ותחמוכה. אבל
 צנוקה ע"ג נוקה והרלפה נקוצה כספה"כ
 אף שהרלפה עזה כזה צורדאי מודה ד"ח דכשר
 כי עיקר כשרותו שהסילון עונוד צלויר אבל
 כשהנכצ צרלפה ל"ש זה:

L

ס' ע"ד

לכבוד הרב ה"ג הנפורס וכ"ו נו"ה יצחק
 דוד הכהן אדק זעלחוב יע"ח.

ע"ד שאלתו דצדד חיעים ונשוונרים ונשעת קלירה
 שידושו צגורן ולא הספיקו לדוק הכל ציוס
 ח' והנכרי הפועל רלה ללין צגורן ונחשש גניצה
 ואנור לו צעל החעים שגס הוא ילין צגורן. ואחר
 הלהרים הנך צעל החיעים לציחו זקגר צנופתח
 וכצואו צלילה ונלא חה הנכרי צגורן. ואנור
 לו צאשר ההנהונה ה"י ונוכרה לפתוח וללין קס
 והאי"ש הכ"ל עשה לו קינוי"ס ונצדקיס צהתצואה
 שהשאיר צאופן שהדצר צדור שהנכרי לא נגע
 צהתצואה כלל שאם ה"י יד אדם ונעשנש ה"י
 כוהקין הקינוי"ס וגס קס: נויס לא ראו קס ושאל
 כס"ר מו"ד. ולפצ"ד אין לחוש כלל כי הקינוי"ס
 נוכיחיס קלא נגע קס אדם ואם יחוש
 שנוא שפך קס נויס להכעיס הוא
 אין נכרי תצוד להכעיל כמו שכתבו
 הפוקקיס וגס הרי כיון שאנור לכברי טיצור קס
 הרי הנכרי נורחה כנוצור לענין י"ב. צלך ואני
 אצור אחריהם דנירהת. וא"כ אין כאן חשש
 חיונון. ונה קמושש כס"ר דעכ"פ לא הוי שנוורה
 ללאת זה ידי חובת ונלה כו"ש קלת נחצרים.
 לפעכ"ד אף אם צעיין טינוור לשם מלה נכיינו
 ה"ד צעת עסית איזה דצר כגון לישה וטחינה
 וכדומה וכן זהא דפקחים דך נ"י צנוהפכי כיפי
 יתכן דצעיין לשם ונלה כו"ש צפירוס ר"ח קס אבל
 אח"כ כשנלניע החעים לעומס אח"ז הרי לא
 יתכן כלל לונור שצכל נוסך הזון יתכוין לשם
 ונלה רק שצריך לשנורן מחיונון ובשנלניעים צנוקוס
 נשנוור הוי שנוורה אף שאין דעתו עליהם כו"ש
 רש"י קס. צפסחיס אהא דנקטל ל"י אנו"י חוטי
 צארצי להלניע. וכיון דכח צדור הדצר קלא נגע
 צהן אדם נוכח הקינוי"ס הוי טינוור גנוור. אף
 דאפשר

צספרי טרי טהרה וצספרי שו"ת אמרי יושר
 ח"א ק"י ל"ד. דלהלכה כרלה דנוקה וזמלה ונערה
 שאוצין וצפרט דנוכח כן ונעשה דנונלא צכהף
 וצופך לעליון הרי דנעשה ע"י השקה אף שזמל
 לנועלה. ואף אם חס יחוש לחונורא זו עכ"ז צזה
 שהזמילה לנועלה ונו"י קלה דרוב הפוקקיס ונכשירין
 ודאי אין לגצ מונרות. ונ"ש כס"ר דהכח אף
 לט"י הנכשירין יס לחוש דצנוקה שזמל לנועלה
 דנוכשירין היינו צצובל לנוטה וזהמילה אבל הכח
 הנויס הצאים הם ונלנועלה. — הכה מה דפשיטא
 לי לכס"ר דגס הנכשירין נודי צאם ונקלת טערולו
 גופו לנועלה צנוקוס שזמל פקול. אף שיש נשנועות
 קלת לזה צנוהר"ק שרש ק"ג אבל הכרעה רנו"ח
 כרלה דצבל ענין כשר וכ"ו צתשו' נואיר נתיצים
 ק"י י"ח וכן כחוצ צכ' לחוש"ס ק"ק פ"ו חנוס
 אף אם ינמא דסס פקול היינו כיון דלא מו"ן וננוקה.
 אף נשהו אינו טעילה וא"כ נה שיש וננפו וננוקוס
 שזמל לא הוי טעילה. אבל השקה נויס טנוליס
 ל"צ טעילה רק נגיעה לניס ככרים. אף שכל
 הנויס ונצחון ח"כ מה צכך שזמל לנועלה הרי
 עכ"פ נוגעים נניעה צנו"ס פלנוטה ונהזמילה ולענין
 השקה די צזה — וכה ראיתי צתשו' נשיצ כהלכה
 יו"ד ק"י י"ז שהקשה על ש"ך ק"י ר"ח ק"ק כ"ד
 דהאיך נעשה צהשקה הא החדלה זמל ואין נוי
 נוקה נעשה צזמלין וא"כ נהצבר אל נוקה
 פקולה והאיך נעשה ו"ל דנעשה אח"כ כשעונוד
 צנוקה יעו"ש ודצרי' הנוהיס דהרי החדלנה
 נכנסת ויולחה ואינו עונוד כלל ועיקר קושיהו
 ליתא דענה הר"ש והר"ש דנוקה זמלה נטהר
 שאוצים וכונ"ש לעיל. והנוהרי"ט ז"ל כתצ ד"ל
 דנוירי כסיס צחדלנה וי"כ אפ"ה כיון שזמל
 אינו נטהר שאוצים אבל עכ"פ הר"ש והר"ש
 והש"ך קתנו דצבל ענין ונטהר שאוצים ועכ"פ
 הכח דיס וי"כ שאינו זמל ודאי אין להחניר כלל
 וכן נוכח צתשו' צ"ש קס פ"י האריך דנוקה
 זמלת אינו נטהר שאוצים ועכ"ז צכ"י ק"ג הקכיס
 לדצרי החת"ס ק"י ר"ג ולא חשש כלל נטוס
 זמילה ועי"כ כ"כ כיון שהוא לנועלה ונו"י קלה
 יס לסנווך על הנקילין וצכ"י פ"ו חנויר שיש
 לחוש שהזמילה ה"י לנוטה כו"ש קס ונש"ה לירך
 כנוי חונורה הנהר"ק דצעיין שיה"י כל גופו של
 העובל צנוקוס שאינו זמל יעו"ש. וכבר כתצתי
 דלא דנוי טעילה להשקה ועכ"פ הצ"ש גופא
 נודה דריכל דחט"ס ז"ל כו"ש צכ"י ק"ג:

← ג

ג) ומה שפיקפק כס"ר ע"ד ההת"ס דלכתי יס
 חשש עפ"י טיעה הר"י טצ"ך ק"ק
 ק"י דשאוצין שהושקו ונפסק ההשקה פקול הכה
 צאנות ונדצרי החת"ס ז"ל כרלה שאינו חשש
 לחונורא זו אך לא יאונה ללדיק כל און דחונורת
 הר"י טצ"ך ק"י הוא דוקא צנוקה שאוצין
 שעונדה צפ"ע והשקה לנוקה כסירה אבל צזה
 שנהערצ צגוף הנוקה כיון שהוכשר פ"ח כשר
 לעולם וחונורת הר"י טצ"ך ק"ק נוי"ח נויירו
 דוקא צנועיין כ"ש אבל צנוקה נוי"ס שנהערצ
 אף ש"ח אח"כ לעולם צכשרותו עונוד וכבר
 האריך צזה צתשו' צ"ש יו"ד ח"צ ק"י ק"ג
 דצרי החת"ס ככוכיס אף לפ"י חונורת הר"י
 טצ"ך ק"ק י"ו וכ"כ צכ"י שו"ת. ננשיצ כהלכה
 יו"ד ק"י י"ו צאורך דצכה"ג הוי כציעיל גנוור
 והוכשר לעולם ועכ"ז אם כס"ר רולה ללאת נכל
 שוקק הלא יכול לעשות שני נקולות זה צל

חשוב לא חזי לקבל טומאה כלל או בטל מכל תורת כלי המים שבתוכו שעומדין על גבי קרקע דמי, אבל אם אין הנקב כמוציא רמון עדין כלי הוא חשוב ואין זה מקוה שעיקרו על גבי קרקע אלא על גבי כלים (מד).

בו, ולא כלי הוא ומשני התם מעיין הוא נמשך לו מעין עיטם ורגלי השוורים היו גוביין כרמון דמשמע דנקב רמון מוציא מתורת כלי, וקשיא מההיא דתגיגה ומההיא דשידה תיבה ומגדל דמתני', נ"ל דלא קשיין אהדדי והכין הוא פתרון הירושלמי מעין נמשך לו מעיין עיטם דלא תימא שואבין היו בכתף ומעריין לתוכו אלא מעין עיטם שהיה גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמות שהיו באין ממנו המים על גבי שער המים כדאמרינן בפרק אמר להם הממונה (מא): הוא היה מושך לתוך ים של שלמה, זים נמי לא הוי שלם שיהא חשוב כלי אלא היה גקוב (היה) שמן הנקב יורדין המים לשוורין וגם רגלי השוורים היו גקובין כרמון שכבר בטל מתורת כלי כדתנן (מב): כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים, וכיון דבטל מתורת כלי המים שבתוכו כאילו עומדין על גבי קרקע דמי ולא כאילו עומדין בתוך הכלי וכיון שרגלי השוורים היו עומדין על הארץ מקוה שעיקרו על גבי קרקע הוא כדתניא בסיפרא (מב), ואע"ג דלענין עירוב מקוואות סגיין לן כשפופרת הנוד התם משום דהכי קיימא לן בכל עירוב המקוואות וגם לנקב הכלי נמי כשמקלה למקוה כיון שאין כל המקוה גרור על גבי הכלי סגי לן בנקב כזה כדאמרן לגבי (מג) משום דתורת המקוה בכך, אבל לכנוס מ' סאה בתוך הכלי כיון שכל המקוה גרור על גבי הכלי דוקא אם היה גקוב כמוציא רמון

והחבר ר"י כתב אלי תשובות על דבריכם ואמר שאין השאובין נישוקין במקוה כשפופרת הנוד (דהכי תנן מד*) עירוב מקוואות כשפופרת הנוד בעוביה ובחללה וכשתי אצבעות חוזרין למקומן. ודוקא בעירוב מקוות ולא עירוב שאובין ולא מהניא להו השקה לשאובין אם לא בוריעת כולו ברוחבו בבת אחת כי ההיא דג' מקוות (מה) והשאוב מן הצד דבבת אחת ברוחבו נישוקין הכ' סאין, ואע"ג דגראין דבריו (השני) [דשני] בין שאובין למקוה חסרין דאע"ג דהכי והכי הוו פסולין מדאורייתא החסרים כשרים להקוות עליה' ואינן צריכין אלא (שיעת"נ) שיתערבו עם אחרים עד שיושלמו, אבל בשאובין אסור להקוות עליהן וצריכין טהרה ואין להם טהרה עד שישיקם כולן ולא כשפופרת הנוד בלבד, מכל מקום נ"ל דכיון דעירוב שפופרת הנוד חשיב לחברן ביחד כאילו היו כולן מחוברין הם הכי נמי אמרי' שאובין שפופרת הנוד משוי' להו כמחוברים כולם ובוו הסברא דעתי מיושבת אבל מקום שעשה (מ) לא הייתי סמוך לעשות מפני שלא נמצאת על זה ראייה ברורה (מז).

הנוד, משמע דנקב המטהרו פחות הוא משפופרת הנוד ולפי דברנו בכלי עץ הוא לחומרא שהוא יותר משפופרת הנוד, ועיין בחידושי הע"ק שם שמפרש גם כן כן וצריך עיון. מד*) מקוואות פרק ו, משנה ה. (מה) פרק ו, משנה ג. (מו) גיבר כאן חסרון דברים ומתוך הענין י"ל: אבל [מכל] מקום [זה] שעשה. (מז) הרא"ש בהלכות מקוואות סימן טו כתב: עירוב מקוואות בשפופרת הנוד כו', פירוש עירוב מקוואות שאוב בצד מקוה בשר, או חסר בצד שלם, או שנים חסרים להכשירם, צריך שיהא הנקב כשפופרת הנוד. והר"ש במקוואות פ"ו, מ"ח במשנה ומושכו ומשיקו כחוט השערה ודיו (מביאו הרשב"א בת"ה שער המים, הסוקר עמוד לב) כתב: ונראה לפרש דלא איירי בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירו וסגי בחוט השערה דהיקלו כשאובה דרבנן, ולא מצאתי בראשונים חבר לשיטה זו של הר"י להתמיר בשאובין יותר ממקוה חסר, ובב"י יור"ד סימן ר"א מביא משם ר"י (נראה שהוא מתוך תשובת הרא"ש. סימן לא, אולם לא מצאתי אי"ז שם): ור"י בכתב ונ"ל ב' מקוואות אחד

(מא) לא, א. (מב) כלים פרק י"ז, מ"א. מבי' שמיני פרק י, פרשתא ט: מה מעיין שעיקרו בקרקע אף מקוה שעיקרו בקרקע. (מג) נראה דצ"ל: שוקת יהוא (מקוואות פ"ה, מ"ה). (מד) נראה ביאור דברי רבינו דכל דין השקה בשיעור שפופרת הנוד הוא לחבר המים של שני מקוואות ע"י חיבור שפופרת הנוד כמו שוקת יהוא לפי שיטת הגמרא יבמות טו, א. או אם מקלה משוקת למקוה אם יש בשפופרת הנוד או אינו פוסל את המקוה אבל בים של שלמה ששם נקו המים וזהו המקוה כל עוד שלא ניקב כמוציא רמון תורת כלי עליו, וזהו כעין תירוץ השני של הרמב"ן שהבאתי לעיל, והרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוואות הלכה ד כתב: הלוקח בלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבע בארץ ועשהו מקוה ה"ז כשר, לכאורה נראה לבאר דברי הרמב"ם שהוא כשיטת רבינו היינו לבטל שם בלי צריך נקב המטהרו בכלי חסר כמוציא זית ובכלי עץ כמוציא רמון, אולם בשו"ע יור"ד סימן ר"א סעיף ז פסק המחבר: ונקבו כנקב המטהרו, וכתב הרמ"א ע"ז: וי"א דבעינן כשפופרת

גשואו הרי"ק
 חיינו יצ"ג זכרון (הפקן ז"ל)
 ז"ל אנו ית בננו י"ל (הר"א אר"ג יוסף וורטג"מ)

מכורין. ואילו בברייתא (ס) תניא בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה וכו'. וכתב עליה ר"ח ז"ל והילכתא כסתמא דמתניתין, ואע"ג דמתניתא חולקת לא חישינן לה. וכן כתב רב האי גאון ז"ל בספר המקח (שער כ). לפיכך כתבן רבינו הגדול ז"ל סתם שהלכה כסתם משנתנו, והדבר ידוע.

ע"ב. צינור שחקקו ולבסוף קבעו (אינו) פוסל את המקוה. פירוש האי צינור דפוסל אינו כעין סילון, כמו שאמר הרב רבי שמואל ז"ל, אלא דווקא צינור שאינו פרוץ, כלומר שהוא עשוי לקבלה ויש לו בית קיבול. אבל אם הוא פרוץ משתי רוחותיו אינו פוסל כיון שאינו עשוי לקבלה, ותנן במסכת מקואות (פרק שלישי) [פרק רביעי - ג'] [מ"ג] סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה. שמענין מינה דצינור שאינו עשוי לקבלה אינו פוסל. ושנינו עוד (ס) מ"ג המניח טבלה תחת הצינור אם יש לה לבזבו פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת. עד כאן. ואם עשוי לקבל בו צרורות פוסל, דתנן התם (מ"ג) החוטט בצינור לקבל בו צרורות בכלי עץ בכל שהוא בכלי חרש ברביעית, ר' יוסי אומר אף בשל חרש בכל שהוא, ירד לתוכו עפר ונכבש כשר. פי' שנכבש מאיליו ונתבטל שם עד שאין המים יכולין לשטוף לאותו עפר.

ובספר היראים (הטלס, כו) מפרש שכבשו ברגל ונתבטל קיבולו. וקשיא ליה מהא דגרסינן בעירובין פרק חלוץ (ע"ט, ז), חריץ עמוק י' ורוחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד, מלא עפר או צרורות מערבין אחד, ולא מצרכינן כבישות. ותריץ גבי חריץ שאני (דהכא) [דהכי - ג'] מבטל ליה מתורת כלי.

וזה המקוה שהוא נפסל אינו מקוה שלם כמו שאמר הרב ז"ל, אלא דווקא מקוה חסר שאין בו מ' סאה אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים אינו נפסל בשאובה. דתנן היו בו מ' סאה ממלא בכתף ונותן לתוכו עד שיחזירו מראיהם למראה מים בפרק שביעי במסכת מקואות (מ"ג). ותנן נמי (מקואות פ"ו מ"ג) שלש מקואות בזה עשרים וזוה עשרים וזוה עשרים סאה מים שאובין והשאוב מן הצד, ירדו ג' וטבלו בהן ונתערבו, המקואות טהורין והטובלין טהורין. פי' שאני אומר השנים הראשונים נתערבו תחילה וה"ל מקוה שלם ושוב אינו נפסל בשאובה. ותנן נמי התם במסכת מקואות פ"ד (מ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבין בחצר ובעוקה על מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול [וכו' - ג'] אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא יגיעו למקוה, היו מקלחין לתוך המים, אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא יערו לתוכן [ירדו לתוכן] שלשת לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול. וכבר כתבה רבינו הגדול ז"ל (שנוטות ה, ז [דפי ה"י]).

→ ד ועוד אומר רבינו תם ז"ל דאפילו מקוה שאין בו מ' סאה מכוססין אלא בהשקה, כגון שיש כאן שת גומות עשרים עשרים ולול פתוח מזה לזה ונושקין זה את זה בכשפופרת הנאד שהוא עירוב המקואות, מקוה שלם מיקרי ולא מיפסיל בשאובה. ומביא ראיה לדבריו דתנן בפרק חומר בקודש

יכול לבנות שם כל מה שירצה, אבל עדיין לא קנה גג הבנוי [שם] בזמן שהוא גבוה עשרה ולא עלייה שעל הבית. וכי כתב לו מתהום ארעא ועד רום רקיעא קנה הכל לגמרי. ולהך סברא, איכא למימר סיפא דקתני (לקמן סד, ה) ואע"פ שכתב לו עומקא ורומא, אכולה מתני' קאי, ואפילו אגג, (תנא) [דתנא - ג'] עומקא לבור ורומא לגג. והא דקאמרינן בור ודות ומחילות ולא קאמרינן למעלה גג ועלייה, אורחא דמילתא (ולמעלה) [דלמעלה] פרושי מפרשי לה ולא עבידי לזבוגי סתם. והרב רבי משה הספרדי ז"ל (הלי מכירה פכ"ד הט"ו) פי' מחילות, שעל גבי הבית.

והוי ידוע שהמוכר בית לחבירו סתם לא קנה עומקא ורומא, כשם (ל"ט - דכ"ט) שאם רצה לבנות עכשיו עלייה על גבי דיומדין הרשות בידו, כך אם נפל הבית ונעשה הכל אויר אין הלוקח בונה ביתו אלא כמידתו הראשונה ומוכר בונה על גבי דיומדין. שהרי האויר משוייר הוא למוכר ומפני שנפל לא נתרוקנה רשות ללוקח. וזה אינו צריך לפנים. (ו) ואפילו בשכתב לו עומקא ורומא אם היתה שם עלייה על גבי דיומדין כיון שלא קנאה לוקח אותו אויר (שיורי שייריה ומשוויר) הוא. כדאיתמר בירושלמי (פ"ג ה"א) המוכר אויר חורבתו לחבירו לא עשה כלום אלא מוכר לו חורבה (או משייר) [ומשייר - ג'] לו אוירה. וכיון דשיירו משוייר, אפילו נפלה חוזר ובונה אותה. וכשמכרה לאחר, נראה שכיון שאין האויר נקנה ללוקח, נפל אוד, כדאמרינן גבי משכיר (כ"ט קג, ה), דהא לא קני הכא קנין הגוף אלא אותן עצים ואבנים הוא שקנה. אבל בבנויה על גבי הבית כבר כתבתי בה דעתי שקנה קרקע ואם נפלה חוזר ובונה אותה. וכן אני אומר (במוכר) בור ודות או ששיירן בפי', דכיון דארעא אחריתי ניהו, מדיוקא דדייקינן בגמרא בפרק המוכר את הספינה (לקמן פז, ז) משום דאין להם דרך לרבנן, הילכך אפילו נפלה [נ"א - ג'] נפלו חוזר ובונה אות' ויש להם דרך. ואע"פ שראיתי לרב רבי יוסף הלוי ז"ל דרך אחרת בדברים הללו, דרך האמת אין לה שיעור.

ושמעתי שאם אמר מתהום ארעא ועד רום רקיעא ולא אמר עומקא ורומא, דלא קני אלא כדין מי שאמר עומקא ורומא בלחוד, ותרווייהו צריכי ומשום לישנא יתירא מהני [נ"א - מהנן]. ולא נראה לי כן. ושוב ראיתי שאין כן דרך דעת ר"ח ז"ל דהא מסיים מצרים.

דף סד ע"א. ואי ס"ד לא קני. פירוש מדרב פפא מקשי ולא מדרב זביד.

דאי נפל הדר בני ליה. פי' לבית. וכל שכן לרב זביד [ד] כיון שיש לו תשמיש בו הוה ליה כמשייר עלייה.

דף סה ע"א. הא דתנן מכר [כו'] לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין. ברייתא (לקמן סו, ז) פליגא עלה דקתני ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין אבל לא את התנור. ולקמן (סו, ז) נמי תנן במתני' המוכר בית הבד וכו' אבל לא מכר לא העבירין ולא את הגלגל ולא את הקורה ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן

האדם טמאין מדרבנן. והיינו שמעתין.

ו"א דרישא דספרא אסמכתא בעלמא הוא, ואין לשולחן וטבלא טומאה מן התורה אלא בשיש לה בית קיבול. והכי מוכח בפרק שתי הלחם במנחות (טו, ז). ואם אינן משמשיין לא את האדם ולא את משמשיי זה ברור הוא לדברי הכל שהן טהורין לגמרי. והיינו דאמרינן במסכת סוכה (יג, ז) גבי חיצין, בזכרים כשרה. ואמרינן נמי (סס, יט, ז) גבי מחצלת, עשאה לסיכוך מסככין בה.

ועוד מביאין ראייה מהא דתנן בכלים (פ"ג מ"ח) ומייתנין לה בגמרא במסכת שבת (טו, ה) כלי עץ (כלי עור) כלי עצם כלי זכוכית פשוטיהם (טהורים) ומקבליהן טמאים, ומקבלי כלי זכוכית אין להם טומאה מן התורה כדמפרש התם בפרק קמא דשבת, ושמע מינה דפשוטים לאו מקבלי טומאה הן כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וה"ר שמואל ז"ל שכתב לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן אלא בשראויין למידרס, לא דק.

ע"ב. שאני שאובה דרבנן. יש מפרשיין כל שאובה שבעולם אפילו מלאו בכתף מדרבנן היא. וראיה לדבר זה מה ששנו בתוספתא דמסכת מקוואות פרק שני (ה"א) מקוה שהניחו ריקם ובאו ומצאו מלא טהור מפני שספק מים שאובין למקוה וחזקתן למקוואות כשרין. משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן דהא הניחו ריקם קתני ולא קתני שהניחו חסר. ואי מדאורייתא ספיקא דאורייתא ודאי לחומרא. ועוד דאמרינן במסכת פסחים פרק קמא (י, ז) גבי (משקי בית - ג"ג) מטבחיא, בכלין טמאין בקרקע טהורין, (ו)ופירש רב פפא בקרקע טהורין משום דחזו למיטבל בה מחטין וצנורות, משמע דאפילו כולה שאובה מדרבנן.

ורבינו תם ז"ל היה אומר דשלושת לוגין מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה מן התורה ואין צריך לומר כולה שאובה, ועל פני המים הוי מדרבנן. והיה אומר דהא דתניא מפני שספק מים שאובין טהור משום דחזקה מאן קא ממלא לה למקוה אדם טמא שצריך טבילה, וודאי לא ממים שאובין מלייה, דהא מידע ידיע (ג"א - ה) ידע דלא סלקא ליה טבילה, ולפיכך כשר. וכן משמע התם (פ"ג מ"ג) דקתני מפני שכשרותו מוכיח עליו, פירוש כיון שמלא כשיעור מקוה אני אומר אדם טמא בא ומלאהו לטבול ולא מים שאובין הן.

ומביא ראייה לדבריו מדתנן התם במקוואות (פ"ג מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחילה פוסלין את המקוה ושלושת לוגין על פני המים וחכמים אומרים וכו', משמע מדקא מפליג ר' אליעזר בין בתחילה בין בסוף, משום דבתחילה דאורייתא ובסוף כלומר על פני המים דרבנן. ותניא בספרא (שמיני פ"י פרשתא ט) בהדיא, אילו אמר מקוה מים יהיה טהור יכול אף מילאו בכתף ועשה מקוה (כתחילה) (בתחילה - ג"ג) יהא טהור, תלמוד לומר מעין (ויקרא יא, לו), מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים.

ובעלי הסברא הראשונה אמרו אין אלו ראיות. דהתם היינו טעמיה דר' אליעזר דמחמיר בתחילה יותר מעל פני המים, משום דבתחילה חזו למיטבל בה מחטין וצנורות ומקוה פסול הוא, (ו)הואיל ונקרא עליו שם פסול אינן בטלין, ואפי'

(מגוגה כ, ז) שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה, ואיתמר התם (כ"א, ז) דווקא בכלי שיש בפיו כשפופרת הנוד. ותנן נמי בפרק ששי דמקוואות (מ"ה) השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אלא אם כן היו נקובים כשפופרת הנוד. והרי אותן שבכלי שאובין הן ואעפ"כ כיון שמחוברין למקוה טהורין. ויש שדוחין דהתם כיון שלא נתלשו ולא נשאבו מעולם כשרין, אבל משנתלשו ונשאבו ממש אין השקה מועלת לטבול בהן בכשפופרת הנוד. ואין זה נכון. ובתוספתא במסכת מקוואות (פ"ג ע"ד ע"י"ט היטב) הכי משמע כדאמרן.

ואיכא דקשיא ליה הא דגרסינן במסכת יומא בגמרא דבני מערבא בפרק אמר להם (פ"ג ה"ח) ים שעשה שלמה בית טבילה לכהנים היא שנאמר (דע"ז ד, ו) והים לרחצה בו (ג"א - ב) בפרק אמר להם גבי ים שעשה שלמה שהיו כהנים מטבילין בה. וקשיא. וקשיא להו ולא כלי הוא. ומפרקי כההיא דאמר ר' יהושע בן לוי אמת המים מושכת לו מעיטם והיו רגלי (שולים פתוחים) (שבדרום - ירושלמי) (פחותים) כרימונים, משמע דווקא כמוציא רימון דנפק ליה מתורת כלי, ואמאי, בנקב כשפופרת הנוד סגי. איכא למימר שלא כיון לכך אלא כדי שהמים יכנסו לה כעין (מעין - ג"ג) עיטם בשפע, והוא הדין דבנקב כשפופרת הנוד סגי. ויש אומרין דהתם שרוב המים נכנסין ונאספין לתוך הכלי, צריך מוציא רימון להוציא מדין כלי לגמרי, אי נמי שלא יטמא הכלי בטומאת הנכנס לתוכו קודם טבילה.

ואי קשיא הא דאמרן דמקוה שיש בו ארבעים סאה שלמות תו לא מיפסיל לעולם בשאובה, והא תנן במסכת מקוואות פרק שביעי (מ"ב) מקוה שיש בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר, ואמר ר' יוחנן עלה במסכת יבמות (פג, ז) עד רובו כשר מכאן ואילך פסול. ואמאי, כיון דהווי ביה ארבעים סאה שלמים כשרים היכי מפסיל תו משום שאובה. לא תיקשי (ו)דהתם כיון שנטל ממנו רובו פסול (ג"א - ה) נפסול מפני מראית העין דכיון דנטל ממים כשרין נטל ושאובין נתן, ומיהו עד רובו תלינן לקולא ולא חיישינן. ורש"י ז"ל מפרש לה ביין, כלומר שנפל שם יין ולא שינו את מראיו דמפסיל ברוב, ושאני פסול יין מפסול מים שאובין. וכן הוא ודאי לפי סדר המשנה (ג"א - לפי המשנה).

דף סו ע"א. הועבר מלהלן - הא דאמרינן פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן, איכא למירמא בה, והא פשוטי כלי עץ אשכחן דטמאין מדאורייתא כדאמרינן (בפרק מרובה) (ז"ק כ"ה, ז) מפץ שמטמא בוב (ג"א - במת) אינו דין שטמא במת (ג"א - בשרץ) ואעפ"כ שהוא פשוטי כלי עץ. ולא קשיא דשאני התם שהן ראויין למדרס. והכי אמרינן בהדיא בבכורות פרק (על) אלו מומין (נ"ח, ה), ואי אין לו תוך לכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא, והא דומיא דשק בעינן, ופריק בהנך דחזו למדרסות.

וכן אם משמשיין את האדם ואת משמשיי טמאין מן התורה, דתניא בספרא (שמיני פרשתא ו) יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא והדולפקי תלמוד לומר (כל) כלי עץ ריבה וכו', אף אני ארבה את השולחן והטבלא והדולפקי שהן משמשיין את האדם ואת משמשיי אדם. ודווקא משמשיי האדם ומשמשיי, אבל משמשיי משמשיי האדם ואינן משמשיין את

סימן צד

בדבר מקוה שניתנו לשם מים שאובין ובאו משם להמקוה שטובלות ולא מגיעין עד הנקב שבאו משם

ובדבר המקוה שהנקב שיש במקוה הכשרה דמי הגשמים הוא למעלה מקומת אדם והמים השאובין באין למקוה זו דבה מי הגשמים וממנו באין להמקוה שטובלות בה עד שמגיעין למעלה מנקב זה שנעשה ההשקה בו וכדי שיוכלו לטבול שם מוציאים מהמים עד שיעור הטבילה, הנה לע"ד מצד הנידון של הש"ך ס"ק מ"א שמים שהוכשרו ע"י שנשפכו למקוה כשרה והלכו למקום אחר שמשמע לו להש"ך מלשון ר' ירוחם שכתב יש מתירין דיש גם אוסרים, אין לפוסלה אף לא לענין לכתחלה דהרי מבואר בחת"ס חיו"ד סימן רי"ב שלית מאן דחש לזה וכן עשו המקוה לכתחלה בקהלנו שנעשה ע"פ חכמי הדורות, וכן פשוט להנו"ב בתנינא סימן קמ"א עיי"ש. ולע"ד זה עדיף ממש"כ הש"ך בס"ק קי"ב במקוה דשאובין שהושקה למקוה כשרה שיש לחוש לר' ירוחם שמסתפק בנסתם הנקב שמא חוזר לפסולו כבתחלה משום דכיון שהיו זרועין ומחוברין ממש למי המקוה אין צורך שוב להשקה.

וראיה גדולה ממה שבדין השקה שנסתם הנקב כתב ר' ירוחם בנתיב כ"ו ח"ה שנסתפקו המפרשים ולא הכריע כדהביא הש"ך, ובהלכו אותן המים שהשליכו במעין למקור חסר שלא היה בו כלום כתב ר' ירוחם רק שיטת המתירין ורק ברמז ממש"כ לשון יש מתירין השמיע לן שיש גם אוסרין, שפשוט שמשמע מזה שר' ירוחם לא חש להאוסרין שהכריע כהמתירין והוא מטעם דכתבתי, ופלא על הנוב"ת שם שהקשה על הש"ך שכתב שרק משמע מר' ירוחם שיש אוסרין הא מפורש בר' ירוחם דעת האוסרין אח"כ בדין נסתם הנקב, שהנו"ב סובר שדין אחד להם, והוא דוחק גדול דהיה לו לכתוב דעת האוסרין בדין הלכו למק"א שהוא קודם הרבה לדין נסתם הנקב, ולכן ברור שאף האוסרים בנסתם הנקב מודים להתיר בהיו המים מחוברין ממש והלכו למק"א, וכן הוא דעת ר' ירוחם אך רמז בלשון יש מתירין שגם בהלכו למק"א יש שאוסרין אך הוא לא סבירא ליה, והש"ך אף שידע שיש חלוק ור' ירוחם מתיר, מ"מ כתב שטוב להחמיר גם כדעה זו, ומדויק לשון החת"ס שכתב לית מאן דחש למש"כ ש"ך ס"ק מ"א וס"ק

קי"ב משום דגם החת"ס סובר שהם שני דינים דלא כהנו"ב, ולכן נקט תרוייהו ובלשון לא זו אף זו, שלא רק שלא חשו להא דס"ק מ"א שהוא הדין שנעשה במקוה דקהלתו אלא אף להא דס"ק קי"ב שגם ר' ירוחם מסתפק לא חששו ואף שאין לו צורך להמקוה דקהלתו נקט זה אגב אורחא לדינא במקוה שהכשירוהו ע"י השקה, ומה שהביא החת"ס שגם הנו"ב תמה היינו שהנו"ב הקשה על האוסר בנסתם הנקב שהוא נגד משנה מפורשת בפ"ג דמקואות מ"ג ודחה בשביל זה שיטת האוסרין, שאף להנו"ב נדחה שהרי הוא אותו הדין עצמו של נסתם הנקב לדידיה וכ"ש שנדחה להחת"ס.

ועיי"ש בחת"ס שאיכא חלוק גם לדינא דהוא להרא"ה בשט"מ ביצה דף י"ח דחבור דהשקה אינו מטהר אלא מין במינו מקוה למקוה ולא מקוה למעין, שהוא רק לטהרו ע"י השקה אבל כשתיהרו השאובין ע"י שנתנום בתוך המעין מטהר גם מעין למים שאובין אף להרא"ה, וממילא במה שמחמיר החת"ס שם לדינא היכא שהשקת השאובין הוא למעין וגם המעין אינו עמוק לטבול בו כי אם מרודדין שג"כ מחמיר הרא"ה ואיכא ב' סברות הרא"ה להחמיר מצרף גם שיטת ר' ירוחם לאסור בנסתם הנקב, הוא ג"כ רק בהשקה אבל בנתנום להשאובין בתוך המעין מטהר גם בזה כמפורש שם, משום דבחבור ממש ליכא לא סברות הרא"ה ולא סברת ר' ירוחם לאסור והוא כדבארתי.

ולכן בשביל זה לא היה מקום להחמיר נגד הנו"ב והחת"ס, ובפרט שאף להש"ך הוא רק טוב להחמיר לכתחלה, אבל עכ"פ שייך להחמיר מצד הדין דנתן סאה ונטל סאה דהראב"ד, שזה יש לתקן ע"י שיעשו עוד מקוה של מי גשמים להשיק לו דרך נקב כשפוח"ג, וסגי בהשקה רגע אחד דבשביל חשש נתן סאה ונטל סאה שהוא להראב"ד סגי ברגע אחד כדבארתי, אבל אף שטוב לתקן אין לפוסלה אפילו לשעה כי רק לחומרא בעלמא יש לצאת גם שיטת הראב"ד כדמשמע בש"ך ס"ק ס"ג בשם הרשב"ץ, אבל אף שלא נפסול יש לתקן זה לעשות עוד מקוה להשיק בו. L

ובדבר הקנה של ברזל ויש שם דבר של ברזל הפותח והסוגר וכן הצינורות הרי זה תלוי אם נעשו מתחילה לשמש עם הקרקע כשר ואם סתם קנים יש לפסול, שלכן תלוי מי היה הרב שעל ידו נבנתה המקוה אם היה ח"ח יש לסמוך שעשה כדין ואם לא

ומענק נקוב ומשם בה
במעשו יו"ט
צק של למעלה קב ווייס מ צורך מאחר זה שיש צעטער ונסתם מתיר ולע"ד שם הרי ה שלזה מאחר מתיר הרמב"ם ר מצד שה ג"כ ה דלא על ב"ק ושה יש הנוב"ת להמקוה גי כיון משיכוה ז חיריד מ. ואף בסתימה ימסתבר שפטר בתוכו ול בכל

יורה דעה ח"ג ח"ב

— ודאמאן מזה חידוש דין להרמז"ס עפ"י הכ"מ, דקיל יותר חיבור לשיעור מקוה מלשארזין, והוא כלפי לייא מהר"ש ושאר ראשונים שם, — ואף בדודאי אריך חיבור כשפופרת הנוד לשיעור מקוה, ז"ל דהוי כשפופרת הנוד בתחילה, וכפי הרמ"ש שם דבחי"ס שם מתחילה לשיעור המועיל, אם שוב נשאר מושקין כשערה דיו עיי"ש, והנה אף דדברי הרמ"ש סתומים, מ"מ נראה דסובבים גם על חיבור לשיעור מקוה, — וצוהר י"ל דמיירי רק לענין חיבור לשיעור מקוה, דהרי הרמ"ש בתשובה (סי' ל"א דין ב'), ס"ל דבנוגע להשקת מים שאזין, אף אם נפסק ההשקה כשר עיי"ש, וא"כ ל"ל אף שישראל מושק כשערה.

אמנם ראיתי בספר דברי חיים (למקואות) שם (פ"ו מ"ח) דכתב ליישב, דהאף מהני השקה כשערה לענין הוי"ט ע"י טהרה, דהוי מה"ת להרמ"ש ז"ל, והלא הר"ש כתב דמש"ה מהני כאן כשערה משום דהוי רק דרבנן, אבל להרמ"ש דהוי מה"ת האף מהני השקה, וע"ז כתב הד"ח ז"ל, דבאמת ברא"ש ז"ל מפרש, דבשעת השקה מים למים, צעי שיעור עירוב מקואות כשפופרת הנוד, ורק לאח"כ ישאר שיעור כשערה עיי"ש, וא"כ שוב מיושב ג"כ, מה דקשה ממה דס"ל להרמ"ש בשו"ד דאף בנפסק ההשקה כשר, ד"ל דהיכא דהוי הוי"ט ע"י טומאה גרע, ואריך שישראל מושק כל הזמן, ומכל מקום צמה דנוגע לענינו, אף דלפי"ז יש לאוקמי את דברי הרמ"ש, דמיירי לענין השקה, מ"מ שפיר י"ל דכמו דמהני מה דנשאר מושק כשערה לגבי הפסול, דהוי"ט ע"י טומאה דהוי לאורייתא, מהני ג"כ לענין חיבור לשיעור מקוה לשיטתו, — או י"ל דהחיבור הוי למעלה, וכמו נפרטו זה בחו"ק זה דאיתא שם (משנה ט'), — ובר"ש שם דייק מהא דקמני כחוט השערה, ואלו בכותל קמני כשפופרת או כקליפת השום עיי"ש, וכן שם (מ"ט) דייק מהא דחנן שם על רוס כקליפת השום, ואלו (במ"ח) הנ"ל, איתא כשערה עיי"ש, ואולי הרמז"ס לא ס"ל דיוקים אלו.

טז) והנה צנוגע לקושי המוס' (מכות) שם, מהא דמטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו, והיכי סלקא ל"י טבילה לגו מנא, הא המים שצחוכו שאזין ולא מייערבי עיי"ש, הנה ה"א אפ"ש לומר דהרמז"ס ס"ל כמו הוי"ט מחלקים שכתב הריטב"א (במכות) שם,

והמשכה, והכא צודאי. הוי רצ"י במקוה, כנגד המי שאזין שירדו לחובה, אבל אח"י שפיר עפ"י הכ"מ שם (ה"י), דדוקא במקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מהני, והרי צנ"ד ל"ה אלא כ' סאה מכוונת כנ"ל.

יד) והנה החת"ס שם, מסופק צפי' דברי הרמז"ס בחיבורו (פ"ו הי"ד) הנ"ל, אם הם סתירה לפירוש המשניות או לא עיי"ש, אכן לפי מה דפשיטא ל"י להתוספת חדשים, דבחיבורו לא ס"ל כצפי' המשניות צוה, י"ל דצדיוק גדול דייק "ונערמו המים", עפ"י"מ שכתב החת"ס שם לתרץ דברי הר"ש דס"ל כהריב"ש, דפי' הא דג' מקואות, מיירי שהכותלים הסמוכים מאד לג' מקואות גבוהים, רק הכותלים האמצעים המפרידים בין מקוה למקוה המה נמוכים, באופן שא"א שיחלו לחוץ אפילו טפה א', וכיון שכן הטובל בשאוב האמצעי, דוחה חצי שיעור מימיו לימינו וחאים לנד שמאלו, משא"כ שני הטובלים שבשני המקצועות, כל אחד דוחה כל חלק מימיו היוצאים, לנדו האמצעי הפונה להשאובים, כי צדו החיונה הכותל הגבוה מעכב החילה, נמצא השאובים בטלים צרוב בכל ז' מימינם ומשמאלם עיי"ש, ולפי דברינו דנערמו הפי' דנעשו כמין ערימה למעלה, ופשיטא דזה אי אפשר, רק אם הכותלים הסמוכים לג' מקואות מנחות המה גבוהים, וא"כ שוב בטלים השאובים צרוב, קודם ירידתן למקוה, ושפיר אמרינן המקואות כמו שהיו. — ודאמאן מזה, דבכוונה גדולה דייק הרמז"ס "ונערמו" בין ברישא ובין צסיפא, (ושוב ראיתי בספר גידולי טהרה (סי' י'), שהעיר כן בלשון הרמז"ס הנ"ל, וכתב לפרשו בדרך הנ"ל ומטעם אחר).

76 טו) והנה להכסף משנה הנ"ל צשיטת הרמז"ס, אח"י שפיר ג"כ מה שכתב הרמז"ס שם (פ"ד) [[פ"ח] ה"ז), מטערין את המקואות, העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב וכו', והרי שני המקואות שהסלון ציניהם כמקוה אחד עכ"ל. והיינו שפי' המתני' (דפ"ו מ"ח), לענין עירוב מקואות להשלמת מ' סאה, וכן פי' צפי' המשניות שם, ודלא כהר"ש דפי' לענין שאזין והוצא בכ"מ שם, ולהנ"ל הרמז"ס לשיטתו צוה, דבכה"ג דמקוה השאובין עומדים צפ"ע, ל"מ השקה לטהר שאזין, אבל מהני החיבור לעשותו אחד להצטרף למ' סאה, אבל לא יוכל להכשיר שאזין,

ג"ג אגרו יצחק
חוק רבי

הרג"ג יצחק יצחק ווייס זצ"ל

כל המים זה בזה, ועי' בר"ש שם להביא בזה מדין גוד אסיק וגוד אחית עיי"ש, — והנה הרמב"ם בחיבורו (פ"ה ה"ו) כתב בזה"ל, וכן עשה מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים, ועירבו עם המקוה הזה הפסול, טהרו אלו את אלו עכ"ל. והמשמעות שעירבו המים זה בזה ממש, וי"ל דאזיל בזה לשיטתו כנ"ל, — אבל במתני' קשה לומר כן, — וכן הכ"מ שם שכתב בטעם דברי הרמב"ם, משום דלא ס"ל גוד אסיק ואחית, ולא כתב דל"מ השקה ש"מ דמהני.

וביותר מצוהר כן צפי' המשניות להרמב"ם שם שכתב וז"ל, או יעשה למעלה ממנו מקוה מ' סאה, וכבר הודעתיו, שמים שאובים לא פסלי מקוה שיש בו מ' סאה, בין המים אשר במקוה, אשר בו מ' סאה, בין המים שבחוץ הצור, וישוה הכל כשר עכ"ל. ומדיוק דבריו, דלא קאמר שכל מי הצור נכשרו, אלא "לא פסלי" וכו', ש"מ דס"ל דבאמת המים שאובין צעמנן לא נכשרו, לא בחוץ הצור, משום דאין בו מ' סאה, ולא בחיבורן להמקוה, שלא מתערבי עמהם, ורק משום דמי הצור צעמנן אינם שאובין, ורק נקרא עליהם שם פסול מחמת ג' לוגין שאובין שנחערבו בחוסם, ע"כ בהתחברם להמקוה חזרו להכשרם, (ועי' בגידולי טהרה (נחל ס"ק כ"ג) דהאריך לבאר, דמקוה שנפסל ע"י ג' לוגין, אין פוסלין אלא לפי חשבון השאובין שבהם, ועי' מש"כ ע"ז בספר לחם ושמלה (שמלה ס"ק מ"ט) עיי"ש), ואין המים שבחוסם פסלי, בין המים אשר בהמקוה ובין המים אשר בצור, דלסלק שם פסול, בודאי מהני השקה כמו דמהני לסלק שם טומאה, משא"כ השאובין עצמן שנעשה ע"י מעשה ידי אדם, — וציוהר מוכח כן, מש"כ הרמב"ם שם צפיה"מ להלן, וראב"ע אומר שזה הצור פסול, ואפילו עשה מקוה למעלה ממנו ונקבו אליו, לפי שהוא כמו שני מקואות זה בצד זה, אחד כשר ואחד פסול וכו' עכ"ל. ודבריו מוכיחין דזה אליבא דכ"ע, מקוה א' כשר וא' פסול, אף שנקבו זה לזה לא מהני השקה, ורק הת"ק ס"ל דאף שנקרא על הצור שם פסול, מ"מ בהתחבר למקוה כשרה חזר להכשרו, וראב"ע ס"ל, כיון דנקרא ע"ז שם פסול, הוי כמקוה שאוב כולו, ול"מ השקה רק אם פקק כמו דאיחא שם, — והראב"ד בספר בעלי הנפש הוצא צצ"י, חילק ג"כ, בין כולהו פסולין לכולהו כשרים וכו' לוגין

דס"ל לאסור טבילה אדם בחוץ כלי שבחוץ הנהר או בחוץ המקוה, וקשה ע"ז ממה שטובלין כלי בחוץ כלי, דאיחא (צפ"ו דמקואות וצפ"ק דיבמות וצפרק בתרא דחגיגה), וכ"פ הרמב"ם (צפ"ג מה' מקואות הכ"ו), ועי' צצ"י בזה באריכות, ובריטב"א שם כתב, ויש מחלקים בטבילה בחוץ כלי שבנהר, שאעפ"י שמטבילין בו כלי, אין מטבילין בו אדם, שהחמירו בו לענין מעיין שאין בו כ' סאה עכ"ל. וא"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל גם כן לחלק לשיטתו, בנוגע להשקה, דאף דלא מהני השקה לגבי טבילה אדם מ"מ מהני לגבי כלי, ואף שהריטב"א כתב שם ע"ז דלא מתחווה, מ"מ אם ס"ל כן לאוחן הגדולים, לא רחוק לומר דגם הרמב"ם ס"ל כן, — ובה' ה' ניחא, מה דהכ"מ לא העיר על הרמב"ם מהא דכלים, כמו שהקשו התוס' על רש"י, ושם אי אפשר לומר כחילוקו עיי"ש, אלא ש"מ דיש לחלק בין אדם לכלי כנ"ל, (והנה הא פשיטא דלהרמב"ם מכ"ש דאין אדם טובל בכלי שבחוץ הים, דיש בזה תרתי לריעותא, דהמים שבחוכו שאובין ולא מתערבי, ובחוץ הכלי, ואי אפשר לומר לדידי, דהא דחנן (צפ"ו דמקואות) השידה והתיבה שצ"ם אין מטבילין בהם, אלא אם היו נקובים כשפופרת הנוד, וכ"פ הרמב"ם (בה' מקואות פ"ו ה"ח), דשאני התם דהים מקיפן, כמ"ש הרא"ש (פ"ה דמקואות), דלהרמב"ם לא מהני הא דהים מקיפם, אף בלא כלי, אם המים שאובין לא מתערבי, וז"ל דמיירי בניקב למטה דאין לו תורת כלי, עי' צד"מ (סי' ר"א אות י"צ), דהמים שבחוכו שנכנסו ממי הים לא נעשו שאובין, וכמ"ש בתשו' הרשב"א שהביא הצ"י ושאר ראשונים צ"ם של שלמה עיי"ש).

(ז) **אמנם** נראה דכ"ז לטהר שאובין עצמן, כמו צדוקן חצית דלעיל, דהחשש דלמא נשארין ג' לוגין במקום אחד ובה שם ראשו ורובו, או אפילו בכל שהוא מהגוף לפי מש"כ האשכול והריטב"א כנ"ל, אבל אם הוי צור של מי גשמים פחות ממ' סאה, ונפלו שם ג' לוגין מים שאובין, גם הרמב"ם מודה דמהני השקה למקוה כשירה, ורא"י ממתני' (פ"ג דמקואות מ"צ), כיצד הצור שבחצר ונפלו לו ג' לוגין, לעולם הוא צפסולו, עד שיטא ממנו מלואו ועוד, או עד שיעמוד בחצר מ' סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים וכו', והיינו מדין השקה, אף שלא נתערבו

שייך לחלק בין אדם לכלים, כמו שכתבתי (באות ט"ו),
 — אבל י"ל עפ"י"מ שראיתי בג"ט שם, ליישז מה
 שקשה על שיטת הי"מ שזרמזין הנ"ל, ממה דאיתא
 (בפ"ג דמקואות (מ"ג) [מ"ב]) הנ"ל, עד שיעמוד
 בחצר מ"ס ויטהר העליון מן החמתון, הרי דמהני
 השקה לשאובין כנ"ל, וכתב די"ל דהא המשנה איירי
 בצור שנפסל ע"י ג' לוגין, ולכ"ע אין כאן אלא שאובין
 דרצנן ולכך מהני השקה עי"ש, — והיינו כיון דהוי
 דרצנן, הקילו בזה דהס אמרו והס אמרו, — וא"כ י"ל
 כמו כן גם בישוב שיטת הרמז"ם אליבא דהכ"מ הנ"ל,
 דאף לשיטתו דגם כולו שאובין מד"ס, מ"מ חמיר
 משום דלמדוהו צהיקש, וכמ"ש הרמז"ם שם (פ"ד
 ה"ב) עי"ש.

ב) ואם תומה היא נבנה עלי' ג"כ טירת כסף, ליישז
 גם מה דקשה מהא דטובלין כלי בחוך כלי,
 ומטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו כנ"ל, אם נאמר
 דל"מ השקה וכזכור לעיל (באות ט"ו), — דבנוגע
 לטבילת כלי בחוך כלי, י"ל דס"ל דכזה"ג שלא נעקרו
 ונחלשו המים לגמרי לא הויין שאובין, וסברא זו מזכה
 זרמזין (ב"ב) שם, ובפני יהושע (גיטין בסוגיא
 דניצוק), ובס' לחם ושמלה (שמלה אות כ"ג) הוכיח
 שגם שיטת רש"י כן, ממה שכתב (באג"ת דף כ"א
 ע"ב ד"ה בכלי שאין צפיו וכו') וז"ל, ולא טבלו
 המחטין אלא במיעוט מים שבכלי וכו' עכ"ל. ולכאורה
 תיבת במועט נראה מיותר, דהול"ל ולא טבלו המחטין,
 אלא במים שבכלי, מזה נראה דס"ל כשיטת רבנו יואל
 הלוי, דטבילה בכלים הפיסול רק שהמים שבהם הם
 שאובין, (והיא באמת כנגד הסכמת הפוסקים דטבילה
 בכלים לכ"ע פסול מדאורייתא), ומהא דלא פי' החשש
 משום שאובין, ש"מ דס"ל דכה"ג דלא נעקרו המים
 לגמרי, לא הויין שאובין כנ"ל, עכ"ל. וא"כ י"ל דגם
 הרמז"ם והי"מ הנ"ל ס"ל כן, וממילא א"ש ההשקה
 רק משום צירוף להשיעור, ולזה שפיר מהני גם
 לדידהו כנ"ל, — אבל כ"ז לא מהני בנוגע למטבילין כלי
 ע"ג מימיו לטהרו, דשם הרי המים בחוך הכלי,
 נעקרין ונחלשין מעיקרא, אך כיון ששם בנוגע לטבילת
 אותו כלי בעצמה, א"כ לא מייצעיא אם נאמר שרוב
 הכלי, היינו נדדים החיוביים ידה ושפחה, וגם בודאי
 אי אפשר שהמים העליונים שבכלי, לא יתערבו עם מי
 המקוה, באופן שרוב הכלי נטבל במים הכשרים, ואין

שאובין הוא דאיפסלי להו, צענין לפני חשבון עי"ש, —
 וכן מוכח שיטת הרמז"ם צפיה"מ (פ"ב דמקואות
 (מ"ב) [מ"ה]), דהרא"ש בפירושו כתב דכשר
 בהשקה, והרמז"ם כתב לר"ש, דהמים שבגומא כאלו
 נחבטל מן המקוה עי"ש ודו"ק.

יח) והנה אחרי כתיב כ"ז, ראיתי בתשו' בית יצחק
 (חיו"ד ח"ב סי' ל"ג), דכתב לפרש דברי
 הרמז"ם, עפ"י ר"מ הדרשן, או מטעם הרא"ה
 הנ"ל, וסיים בזה"ל, אבל לומר דהרמז"ם לא ס"ל כלל
 דמהני השקה בטבילה, כמו שרונה כת"ה להוכיח, לא
 נהירא לי שהרמז"ם יחלוק על כל הפוסקים, ועל
 פשוטות לישנא דכמה משניות ותוספות עכ"ל. הנה
 ודאי דכל הפוסקים לא ס"ל כן, אבל אי אפשר
 להכחיש גם כן, ששיטת הכ"מ (וכ"כ צ"י) דעת
 הרמז"ם, דל"מ השקה היכא דלא מתערבי המים
 שאובים, לטבילת אדם, ובאמת ז"ע שלא הוצא שיטת
 הרמז"ם צ"ע, כאשר תמה בזה הנחל אשכול שם, על
 מה שלא הביא צ"ע את שיטת הרמז"ם, לפי שיטתו
 שם, דכתב כהצ"ח, דאיתא כר"ם הדרשן עי"ש, —
 ושור' בתשו' צרכת יוסף (יו"ד סי' נ"א), שהבין ג"כ
 את שיטת הרמז"ם כדברינו עפ"י הכ"מ, ורק חילק
 בין השקה מן הנד או באמצע, ותמה על חילוקו בתשו'
 מהרש"ם (ח"ג סי' י"ג) עי"ש. L

ט) ובב"ב זה עדיין הי' לבי מהסס בזה, עד שמנאחתי
 ב"כ בדברי הרמז"ם בחי' (ב"ב דף ס"ו),
 שהביא כן בשם י"מ דמים שאובין אינן נטהרין
 בהשקה, רק שהוא חלק עליהן עי"ש, א"כ לא רחוק
 לומר כשיטת הכ"מ דגם הרמז"ם סובר כן, — וראיתי
 בס' גידולי טהרה (שאלה י'), שהביא את הי"מ הנ"ל,
 והסביר שיטתם, דאינהו סברי דשאובין אינן נטהרין
 בתורת זריעה, דהוי פסול הגוף, ודוקא גבי מים
 טמאים שייך זריעה, דקרא גבי טומאה כתיב, אבל מים
 שאובין הם פסולין מחמת דבר אחר, מטעם תפיסת יד
 אדם או מגזרת הכתוב, וכדאמרין (בפסחים דף ל"ד),
 דזריעה אינה מטהרת אלא מידי טומאה, ולא מידי
 פסול דהיסקה הדעת, ול"מ מטעם צירוף, דהשני
 מקואות הם כמקוה אחד כיון שהפסול עומד בעצמו
 ולא נתערב כדקיי"ל (בסעי' כ"ו), אם היין עומד
 בעצמו וכו' עכ"ל. — והנה אם נאמר דגם שיטת
 הרמז"ם כן, א"כ הוי כן מעיקרא דדינא לשיטתו, ולא

76

שם וכן צ"י (סי' ר"א), ופסק בן צש"ע שם (סעי' כ'), דכזה"ג דבא לתוך המקוה בלא המשכה, או דוקא אם הי' כ' ומשהו מועיל המשכה עיי"ש, (ועי' רש"י מזיר דף ל"ח ע"א דס"ל לרריך מ"ס ורביעי' עיי"ש), וא"כ עכ"ח דבפחות מזה אמרינן דנעשה כולה שאובין.

(ב) ובוזה נתיישב לי דברי הטו"ז שם (ס"ק ל"ב), שהביא דברי הראש"ד והרמ"א, לחלק בין אם נפסלו רק מחמת ג' לוגין, ובין אם כל המקוה שאובין לענין מלואו ועוד, וסיים ע"ז, וא"כ הך (דסעי' כ"א) שאין הפסול רק מחמת נפילת השאובין, הוי דינס כמו צסעי' (כ"ב), אלא דממה שכתב הצ"י צשס הרמב"ם לא משמע כן, על כן רריך לומר דכיון דלא הוי תחילה רק כ' סאה כשרים הוי כולן שאובין עכ"ל. — וז"ע דהרי הדין (צסעי' כ"א), מקורס דדברי הרמב"ם (פ"ה דמקואות ה"ו), ובצ"י הביא דברי הרמב"ם כמו שהס כתובים (צסעי' כ"א) שם, ומה שאפשר לומר דדברי הש"ע אפשר ג"כ לומר דדברי הרמב"ם, וגם מה שחילק בין כ' סאה או יותר ופחות ממ' סאה, אינו מובן לכאורה החילוק.

ג) אמנם נדקו דבריו מאד, עפ"י"מ דאימא צרמב"ם צפנים שם, שסיים על הדין המובא (צסעי' כ"א) הנ"ל בזה"ל, כיצד מקוה שיש בו כ' סאה מי גשמים, ונפל לתוכס סאה מים שאובין, ואח"כ הרבה עליו מים כשרים, הרי זה צפיסולו עד "שידע" שיצאו ממנו וכו' עכ"ל, ובצ"י יוסף השמיט תיבת "שידע" עיי"ש, וכנראה שבכוונה השמיט, דא"צ "שידע" לאדרבה, אף אם אנו יודעים צצירור שלא יצא, שעל פי חשבון לא יצא רק לפי ערך, ומ"מ מקילים משום דל"ה רק פסול של ג' לוגין, והטו"ז דייק תיבת "שידע" שכתב הרמב"ם, (ומה שכתב הטו"ז, אלא דממה שכתב הצ"י צשס הרמב"ם, עכ"ח לאו דוקא, אלא כוונתו לדברי הרמב"ם צפנים שהוצאו דבריו צצ"י), לרריך דוקא שידע שיצאו וכו' כנ"ל וזה עכ"ח לפי חשבון.

ד) ובהסבר תירוטו, נראה עפ"י דברי הג"ט הנ"ל, דהוכחנו עפ"י דבריו, דלשיטת הרמב"ם צפחות מכ' סאה ומשהו, שנפלו בהס ג' לוגין שאובין, אמרינן דנעשו כולן שאובין, א"כ שפיר חילק הטו"ז בזה, גם צנ"ד לשיטת הרמב"ם וק"ל.

חשש רק על המים שנשארו בכלי, בלא תערוצת עם מי הים, שהמה חולצין, אבל המה הוי רק מיעוט שאינו מקפיד, שהרי רוצה לטהר המים מידי טומאה, ומיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ אפילו מדרבנן, אלא אף אם נאמר דמשכחת דל"ה מיעוט הכלי, מ"מ אף צרובו שאינו מקפיד ל"ה רק מדרבנן, ובדרבנן שפיר מהני השקה אף לדידהו כנ"ל, (אבל בכלי תוך כלי אי אפשר לומר כן, דצנוגע לכלי הפנימי הוי כולו בתוך המים שאובין, וכולו אף אם אינו מקפיד חוצץ מה"ת, כמבואר צש"ס (יצמות דף ע"ח ע"א) עיי"ש).

כא) ובוזה נחזור לענינו, דאף דלמעשה אין ספק דמהני השקה לטהר שאובין, כהסכמת כל הפוסקים כנ"ל, מכל מקום הרבה הועלנו צעשיית גם צור של זריעה, חוץ משאר טעמים המבוארים צספרי שם, עוד יש צזה גם לצאת גם ידי שיטת הרמב"ם לפי מה דס"ל הכ"מ צדבריו, ושיטת הי"מ שצרמב"ן הנ"ל, — ואם חאמר, דאם נחוש לכל שיטת הרמב"ם, הלא לדידי' ל"מ גם צור זריעה דהרי לשיטתו נתן סאה ונטל סאה עד רובו, גם צמים שאובין, וצצור של זריעה, שייך צרוב פעמים, משום נתן סאה ונ"ס כדאימא שם, אמנס לפי הנ"ל הכל נכון, דהרי הו דנ"ס ונ"ס פסול להרמב"ם, הוי משום מראית עין כמבואר צצ"י, וי"ל דלא גרע מהפסול של ג' לוגין שאובין דנכשר בהשקה, כיון דל"ה רק פסול מד"ס כנ"ל, וא"כ שפיר מהני לזה הצור של השקה, הנעשה בצאופן שאין חשש נ"ס ונ"ס כמבואר צדבריו שם.

* * *

בש"ה:

א) בפנים (אות ט"ו), הבאתי את דברי הג"ט (נחל אות כ"ג), דכתב להסתפק, אם אמרינן צמקוה שנפסל צג' לוגין שאובין, דכל המים נהפכו להיות כשאובין ממש, והביא צזה את דברי הרמב"ן שהביא הר"ן (ס"פ כל הבשר [מ"ד ע"א מדפי הרי"ף]), והר"ן גופי' שם, שפשוט לכו דלא נהפכו להיות כשאובין ממש, — ובתוך דבריו כתב ליישב דברי הרמב"ן, שהוכיח כן מדין רבי' והמשכה, דמהני אף צמקוה שכבר נפסלה צג' לוגין, וע"כ משום דלא נעשה כולה שאובין עיי"ש, והנה שיטת הרמב"ם שם (ה' מקואות פ"ד), כפי מה שס"ל להכ"מ צשיטתו

קיסט"ן מנסרים יחד ע"י עמודים שנקבעו בקרקע ובבנין, ובזאת החקיקה והקביעות בבת א' באו לה, ולא מצאתי דין זה מבואר לא בדברי הפוסקים ולא במכתב קדשו עכ"ל.

הנה במכתבי העברא מבואר דדעת רמב"ם ורשב"א ואגודה ורא"ש וטוש"ע ותשו' תורת חיים ח"ג (סי' כא) וס' באר יעקב (סי' רא) וס' מרכבת המשנה ומנהג כל ערי ישראל להתיר לטבול בכלי שקבעו ולבסוף חקקו, ותלוש ולבסוף חברו הוה כמחובר לענין זה, ואסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו.

אך פר"מ מטופק כשהחקיקה וקביעות באים כאחת וכתב שזה לא נתבאר. ולפ"ד יפה נתבר בתשובת רשב"א סי' ת"ח ומייתי ליה בד"מ סי' ר"א והביאותיו גם במכתבי הא' ששאלוהו אם מותר לעשות מקוה על הגג בבנין, ופשיט ליה ממקוה של כהן גדול ביה"כ על גג בית הפרוה. וביאר באם הי' אבן חלול וקבעוהו בגג אסור משום חקקו ולבסוף קבעו, אבל אם עשאוהו בבנין חיבור אבנים שפיר דמי, וידוע דבנין ד' דפנות מאבנים ורצפה הוא כלי גמור אי מטלטל ממקום למקום, וזו היא צורת כירה וכופת שבש"ס, ואלו הי' עושה כן ושוב חברו לקרקע הי' פסול משום חקקו ולבסוף קבעו, ומ"מ כשבונה כן במחובר אבן ע"ג אבן עד שיגמרו הדפנות הארבעה הו"ל חקיקה וקביעות באים כא' וכשר, מה לי אבנים או נסרים.

והדין נותן כן דהרי פסול כלי נפקא לן מהאי קרא (ויקרא יא, לו) אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור והנוגע בנבלתם יטמא, והיתוך הפסוק הוא עפ"י תורת כהנים ועפ"י מ"ש רמב"ן בחומש, דאך מעיין ובור קאי אתרי דינים, חדא אם נפל שרץ בתוכם אין המים המחזירים מקבלים טומאה, ועוד יהיה טהור שמהוים טהרה לטמא הטובל במחובר וכפירש"י שם וכדאי'תא בפסחים י"ו ע"א, ושוב בסיפא, דוקא והנוגע בנבלתם יטמא, פ"י מים תלושים הנוגעים בנבלתם יטמאו המים, דבתלוש שייך מים הנוגעים בנבלתם, משא"כ במעיין ובור

הנבלה נופל לתוכם ונוגע בהם ולא המים בנבלה, ע"כ והנוגע בנבלתם אתלוש קאי, כן פ"י רמב"ן עפ"י ת"כ. וכי היכא דרישא כולל תרוייהו דמחזירים מעיין ובור אינם מקבלים טומאה וגם מטהרים הטמא, ה"ה סיפא דתלוש מקבל טומאה ואינם מטהרים הטמא, ומוזה נפקא לן דבעי מחובר לא מים בכלי.

אך לפ"ז אם המים בכלי המחובר בקרקע שא"א שיפלו הם על הנבלה, יהי' טהור אפי' חקקו ולבסוף קבעו. וצ"ל כיון שפ"א הי' שם כלי עליו טרם שנתחבר בקרקע, ואז היו ראויין שיפלו המים ויגעו בשרץ, ממילא תו לא פקע מיני' ע"י קביעות שאחר החקיקה. וא"כ תינח בחקק תחלה והי' עליו שם כלי רגע אחר, אבל כשהחקיקה והקביעות באין כאחת, ומעולם לא היה עליו שם כלי בתלוש, ולא היה ראוי שיגעו מימיו בנבלתם, טהור הוא, וגם מקוה טהרה.

ומאחר שהמקוה שבעירו מימים קדמונים מקוה טהרה היא, ממילא מה שרצו לחלקה עתה ע"י הבדל חומת עץ בין מים למים נמי כשר אם יש בכל אחת כשיעור.

7 אך מ"ש שבעוקה אחת יהיה מי גשמים וכו' אידך כולו שאוב שיוכלו לחממו ומסתמא כוונתו להשיקם ע"י נקב כשפ"ה. הנה אם הנקב פתוח תמיד ומים נושקין זא"ז אין פקפוק, אך כשסותמים הנקב אע"ג כשהושקו שעה א' נזרעו והוכשרו השאובים, מכל מקום כיון שהשיעור מועט ומצומצם והרבר נמסר לנשים שנוטלים בכל לילה מהמים ושופכים לתוכו חמים, ויש לחוש הרבה שיפתחו משיעור אפי' אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו הנקב, אין למסור זה להנשים שבאורך הימים יולזלו בפתיחה. ל

ובדידי הוה עובדא בקהלה' הסמוכה לכאן והיה מכשול רב בעו"ה. ע"כ חכם וצדיק שכמותו עיניו בראשו.

ואחתום בברכה א"נ דש"ת.

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה ר"ו

- א. עיין לעיל סי' קצח בארוכה.
- ב. אולם לעיל סי' רה וסי' רו הורו רבינו רק באופן שלא נעשית הגניית לבחזילה לקבעה בקרקע. דאלו בס' רא כתב רבינו שיעשה סילונות של מחכת משום דיש להחמיר בקבעו ולבסוף חקקו. ואם התשובה שלפנינו היא האחרונה בענין זה וכן נראה מניסוח הדברים כאן, א"כ מסקנת רבינו להתיר קבעו ולבסוף חקקו בבס' קצת.
- ג. ראה לעיל סי' רה.
- ד. וכ"כ רבינו לעיל סי' קצח אות יב. וכס' ר"ג ביאר באר"א.
- ה. ראה לעיל סי' רו.

שוכ"ט ל"נ הרב המאה"ג ה מה"ר ישראל נ"י אבדק"ק דא יקרתו הגיעני נפשו היפה בע מי גשמים העשויה נ כהלכה אך נקובה בשוליה לנקוטה והברזא מנחשת. אי הויה בטהרה, דלדעת הר"ש ז סעי' נו"ן פסול, ולהי"א שהו וכתב פר"מ דלדעת הראב"ד כל שאינו משמש בפני עצמו שם בפני עצמו, אך לרמב"ם עצמו מקבל ט

שוב כתב לדעת הרא"ש בהי י"ב כל שעשוי לשמש נמי עשוי לשמש קרקע, אך שיהי' ממש מחובר בקרקע וי בקרקע. ותמה פר"מ הא ראוי

הנה הראיות דמייתי הרא"ש שחישיב לחברם בקרקע שלא לקבל טומאה, אלא שאותן הכלים נעשים תמיד לי וכן כל הכלים דמייתי רא"ש כולם מיירי דצורתן מוכחת לי מלשון תי"ט משנה ט' פ"א שלכך פתחה בצידה וכו' ע"ש עליו שלכך נעשה. אע"ג דמ פ"כ דכלים לא משמע קצו מלאכתה מוכחת עליה. מ"מ הכי, וס"ל סילון דהרא"ש הי וכן משמע מלשונו שכתב ש שצינור כזו הוא תמיד ולעזי ע"כ אפי' אינה מחוברת ח"ו מיירי בסתם סילון שמשמע

- א. בנדפס נכתב כאן: ועיין לעיל בנ שלפנינו אין מזור בזה כיון'
- ב. ראה מש"כ רבינו בזה לעיל סי' ג
- ג. ראה לעיל סי' קצח ומש"כ בהעז

מכון המאור

סימן כ"ה

בדין זוחלין להכשיר את השאובין

76

צעה"י, להרה"ג ר' יצחק אהרן קויפמן.
 בידון המקוה דקהלתו, שיש זחילה שאינה ניכרת בכותל
 המקוה, אם למלאותה בשאובין עד שישיפכו ממנה
 מ' סאה למקוה הסמוכה אליה, הנה עיקר ספיקו אי
 מקוה שיש בה כשיעור אך יש עליה פסול זוחלין, אי
 מכשרת מים שאובין שנפלו לתוכה.

שנספק כותלו למעלה ממ' סאה, הכשיר בזחילה שאינה
 ניכרת, משום דטעמו כהמרדכי, אבל להמחזר דסובר
 כהריב"ש אין לחלק בין ניכרת לשאינה ניכרת, ונכון
 לדעתו.

עוד נראה דתלוי בהנ"ל, דלכאורה הדין דנפרך כותלו
 ונעשו רוב המים זוחלים וישארו מ' סאה, הרי דומה
 לכאורה לדין דרבו נוטפין על זוחלין שפסול כמבואר
 בסעיף ב', אף דזוחלין הרי רשאי לטבול, מ"מ כיון דרבו
 נוטפין שהם פסולין בזחילה, ציטלו את הזוחלין. ה"ה הכא
 אף דישארו מ' סאה, הרי רבו הזוחלין שיצאו וא"כ יצטלו
 את הכשרים. אך לפי טעם הריב"ש דפסול זוחלין דלא
 מצטרפי, ל"ש כלל ציטול, דכל המים הלא כשרים הם, אלא
 חסר שיעור, אבל כמ' סאה שישארו באשבורן הרי איכא
 שיעור, ושפיר מצטרפי גם שאר המים, והיינו משום
 דזוחלין אין מצטרפין לעשות שיעור, אבל אחרי דיש מקוה
 כשרה של מ' סאה, כל המים כשרים גם לטבול בהם,
 משא"כ ברבו נוטפין על הזוחלין הרי כל המים זוחלין ולא
 מצטרפי לעשות שיעור, אלא דמעין כשר בכל שהוא וזוה
 שייך שפיר ציטול, דרוב הנוטפים מצטלי את דין המעין
 לטבול בכל שהוא, ושוב חסר צירוף, ופשוט. אבל אם נאמר
 דזוחלין הוא פסול דאין שם מקוה עליהן, א"כ יש כאן מ'
 סאה כשרים, ויחר המים הם פסולים, היינו דאינם מקוה,
 ואם כן קשה דיצטלו את הכשרים, ומוכח כהריב"ש הנ"ל.
 אך שיטת הפוסלים צ"ל לא רק מטעם ציטול, דמשמע
 דפסולים אף אם לא רבו המים היוצאים, ובהכרח דהכל
 חשוב זוחלין, ועוד יש לעיין בזה.

א) גראה פשוט שאין מכשרת, דכיון שהמקוה פסולה
 לא שייך בה השקה דהוה עיקר ההיתר. ובלאו
 הכי אין ספק בזה, כשנעמוד על ציבור דברי הגר"א סי'
 ר"א בס"ק צ"ו, שיפה עמד עליהם כח"ר. והציבור כחבתי
 כבר לרב אחד כך, דבפסול זוחלין יש ב' טעמים, א', מה
 שכתב הריב"ש בחשונה רצ"ב והגר"א בס' ר"א הביאו
 כמה פעמים, מטעם דהניחוק והקטפרס אינו חיבור, וכל
 זוחלין הוה כקטפרס וניחוק, ולכן חסר השיעור דמ' סאה,
 ולכן מעין דמטהר בכל שהוא מטהר בזוחלין. ב', מה
 שהביא הבי"ס ר"א דל"ח ד"ה כמה בשם המרדכי פ"ב
 דשבוטות, דכתיב יקוה המים אל מקום אחד, וכן הוא
 פירוש מקוה דקוה וקיימי. והנה לטעם הב', פסול זחילה
 הוא דחסר בשם מקוה, דבעינן קוה וקיימי. ולטעם הא'
 אין הזחילה פסול רק דכל שהולכין ומתפרדין זה מזה (אף
 שגם האחר הולך), חשיב כפרודים ולא מצטרפי. וסובר
 הגר"א דההיתר בזחילה שאינה ניכרת הוא רק לטעם הב'
 דחסר בשם מקוה, וזוה כל דקוה ולא ניכרת זחילתן מקרי
 מקוה, דבעינן זחילה ניכרת לטבול שם מקוה. אבל לטעם
 דניחוק וקטפרס אינו חיבור, בזה פסול אף אם לא חסר
 ניכרת, דהדבר ברור דניחוק וקטפרס גם כשאינו ניכר אין
 מצטרף, וזוה כו"ע מדוד דאין חילוק בין ניכר לשאינו
 ניכר. גם הסגרא כן היא דהעיקר היא מה שנעשה
 ומתפרדין אינן מצטרפין לכשיעור, וכך לי אינה ניכרת כמו
 ניכרת. והנה בטעם הפלוגתא דמקוה שנפרך כותלו בסעיף
 ג' תלוי בהנ"ל, ועיין בהגר"א שם ס"ק צ"ב דטעם
 המחזר דמכשיר אם ישאר מ' סאה הוא מטעמה דריב"ש,
 דפסול זוחלין הוא דחסר השיעור, אבל כיון שישארו מ'
 סאה הלא איכא שיעור, אף דכולן זוחלין עתה, אינן
 מצטרפין רק אותם שסופן לילך מכאן, אבל אלו שישארו
 מצטרפין, ושוב כשרים כל המים דמצטרפי לשיעור.
 והראשונים דפוסלים, י"ל משום דמפרשי זחילה הוא
 פסול בעצם דלא חשיב מקוה, ולכן אף שישארו כשיעור,
 אבל עתה הלא כולן זוחלין ולכן פסול. ושפיר השיג הגר"א
 בסעיף ג"א על המחזר, דהרשב"א לשיטתו שפסול במקוה

ב) עוד יש להוסיף בכוונת הגר"א, דמקור הדין הוא
 מהרשב"א דשער המים בבית המים הוצא צ"י,
 שכתב שם דאל"כ אין לך מקוה מים כשירה בעולם,
 שהקרקע מחולחלת וצולע מעט מעט, עכ"ל. וזהו דוקא
 לשיטתו דאף אם ישארו כשיעור פסול, א"כ כשנצול מעט
 מים בשעת הזחילה פסולה כל המקוה, אבל להמחזר
 דמכשיר אין שום ראייה, דאף שהקרקע צולעת מעט ישאר
 כשיעור, (מה חאמר במקוה מלומממת מ' סאה, שמה
 צעינן בחמת צור סיד שאינו מאבד טיפה), דאין להקשות
 כלל דבזמן מרובה מאוד חפחות מכשיעור, דזה אינו, דהא
 הדרך הוא דכשנצולת הקרקע כשיעור צליעתה נפסקת
 הזחילה, ומה שמתחדש א"כ פשיטא דלא איכפת לך, כיון
 שישארו כשיעור שלא יחל, כשר עתה כמו בשעת ההפסקה,
 וזה ברור, וממילא אודא ראיית הרשב"א.

1 בסימן הקודם אות ח' נחבאר בארוכה.

מגורי רבי אהרן שאלתי וגבולות
 הגאון רבי אהרן קובלר זצ"ל

ג) איך שנפרש, הלא כל חומרת הגר"א לפסול זחילה שאינה ניכרת היא להשיטות דמקוה שגפרץ כשר אם יאחר כשיעור, וטעם השיטה מפורש להדיא בגר"א דסובר כהריב"ש, דכל זוחלין אין מטטרפין וחסר השיעור וא"כ הוי פחות ממ' סאה, ולפי"ז בנדו"ד ברור דהשאובין פסולי, כמו בכל מקוה שאין בה כשיעור.

אך אף דודאי ראוי לחוש לדעת הגר"א, מ"מ בנידון דכת"ר אם אפשר לתקן שילכו המים מהמקוה הזוחל למקוה השניה בהמשכה יש להקל בשעת הדחק בפשיטות. והטעם, ולהרצה ראשונים כולו שאוב דרבנן (עי' באה"ג סקכ"א), ואף לפוריים דכולו או רובו שאוב לאורייתא כמו שפסק הרמ"א סעיף ג', הנה כתבו החוס' בפרק המוכר את הבית דף ס"ו ע"א דכולו שאוב בהמשכה לא הוי אלא פסול דרבנן, וכן דעת הר"ש פ"ב דמקואות מ"ג והר"ן פ"ב דשבועות ועוד פוסקים. גם הסביר מוכרחת כן לפי"מ דמוכח בראשונים דפסול שאובין הוא ג"כ מדין הוייתו ע"י דהמק"ט, ולכן דעת הר"ש והר"ן דבכלי גללים פסול שאוב אינו אלא דרבנן, ומכ"ש לדעת הראב"ד בצעה"נ שער המים דמן התורה פסול דוקא בממלא ע"י אדם. באופן דשאוב כולו בהמשכה פסול רק מדרבנן לרובא דרובא מהראשונים, ואף אם נסבור דשאוב בהמשכה פסול מן החורה, ג"כ יש ענה פשוטה לנאת מאיסור חורה, לפי דעת ר"ת בחוס' ב"ק דף ק' ע"ב ד"ה אומר והרצה ראשונים דקמא קמא בטיל כשפסק באמצע, ובשעה שיש כשיעור במקוה של מי גשמים כל השאובים שיפלו לחוכה קמא קמא בטילי² אך באופן שיפסק הקילוח באמצע באופן שלא ירדו רוב שאובים בלי הפסק. וזה קל מאד לתקן להבא, בשעה שירדו למקוה מי גשמים כשיעור ואח"כ כשימלאוהו בשאובים יסגרו את הקראן (הברז) לרגע, באופן שלא ירדו רוב שאובין ואז בטלו מן התורה, רק מדרבנן אסור כיון דהוו זוחלין ואין משיקין, אבל אין זה שייכות לביטול ברוב רק דפסול מטעם ג' לוגין שנפלו למקוה.

והנה באמת מסתפקא דאם פסול שאובין הוא מטעם הוייתו ע"י דבר המקבל טומאה, ל"ש קמא קמא בטיל, דאין הפסול במים, רק דהמקוה לא תיעשה ע"י דבר המקבל טומאה, ולענין זה אזלינן בחר רוב דאם רוב העשיה בהכשר מהני, אבל אם הרוב בפסלות מה מהני קמא קמא בטיל, ועוד דגמר הכשר המקוה הוא כשנמלאהו כשיעור, ואז רוב ההוי' בטומאה, (וידעתי כי מתבאר בר"ן ועוד ראשונים ללא כסברא זו). אך באמת אם הפסול מטעם הוייתו מהניא המשכה כמצואר בזבחים כ"ה ע"ב, ואם נאמר דשאובין הוי פסול בעצם הרי שפיר בטיל ברוב, באופן דילאנו מחשש איסור תורה. ואף דמהרא"ש בה"ל מקואות סי' א' משמע דסובר אף שאובין בהמשכה פסול מה"ת, וגם אינו סובר לקמא קמא בטיל,

עיין ברא"ש בסוף ע"ו פ"ה סי' כ"ח, מ"מ אין לחוש כולי האי.

ד) וזהו הטעם להקל עפ"י הדחק בנידון כת"ר, דודאי ראוי לחוש לדעת הגר"א בזחילה שאינה ניכרת, דמה דמקוה אינה מטהרת בזוחלין הוא מן התורה לכל הפוסקים (מלבד דעה אחת במרדכי פ"ב דשבועות), אבל לענין שאובין בהמשכה דילאנו מחשש איסור חורה כמעט לכל הראשונים, בצירוף קמא קמא בטיל, הנה לענין דרבנן יש כמה דדדין להקל, א' דעת המחבר בסעיף נ"א דמתיר בהחלט זחילה שאינה ניכרת. ב' דאף לדעת הגר"א חליא בפלוגתא דסעיף נ'. ג' יש לזרף שיטות הראשונים, הר"ף פ"ב דשבועות והר"ן שם בשם הר"ש, דכולו שאוב בהמשכה כשר אף מדרבנן. וציותר דאני דן דהגר"א לא החמיר בנידון זה רק דאוסר לטבול בזוחלין, אבל לענין הכשר שאובין לא החמיר, מטעם ב' הצירופים, שיטת האוסרים בנפרץ בסעיף נ', והשיטות דכולו שאוב בהמשכה כשר, וכיון דהשאלה היא בדרבנן לא היה מחמיר, כפרט דהגר"א בס"ק ע"ח בסופו מו"ד כהשיטות דכולה שאוב כשר בהמשכה, ונוטה דכ"ה לגירסא דידן בתמורה י"ג, אך דלהרמב"ם פ"ד דמקואות ה"ד גירסא אחרת, מכ"ש אנו דיש לנו צירוף דעת המחבר דמתיר לכו"ע וכל האחרונים שתקו ליה, דודאי נוכל לסמוך לענין חשש דשאובין.

ה) אך כל זה דוקא בהמשכה, דהמשכה מוציאו מחשש איסור חורה לרוב הראשונים המחמירים בשאובין, ועוד דיש לנו צירוף השיטות דכולו שאוב כשר בהמשכה. אך מ"ש כת"ר דהמשכה ג' טפחים היא רק חומרא בעלמא, אין הדבר כן, ועיין בב"י סי' ר"א דף ק"ח ע"ב ד"ה שיעור, שדין זה הוא מחלוקת בין הראשונים, והביא כמה דעות המזכירים דוקא ג' טפחים, וטעמם לפחות מכאן הוי כלבוד, ונדבריהם מוכח להדיא דהוא מדינא, והמחבר פסק כן בסעיף מ"ה, ואף דמוצאים דף כ"ה ע"ב דאמר ש"מ אויר כלי ככלי דמי, משמע לכאורה ללא בעינן המשכה ג' טפחים, צריך לחלק בין המשכה דהוייתו, להמשכה להכשיר שאובין. ולפי זה נמצא לפימ"ש הראשונים (הר"ש והר"ן הנ"ל) דפסול שאובין הוא מכת הוייתו מדאורייתא, מהניא המשכה בלא ג' טפחים, ורק לענין פסול ג' לוגין בעינן ג' טפחים. והנה לשיטה זו אם יעשו המשכה בפחות מג"ט, בטיל הצירוף הנ"ל לענין דרבנן דכולו שאוב כשר בהמשכה, גם יש לדחוק דבאויר כלי אולי מיירי ג"כ דאיכא ג' ולפי"ז יש לחוש גם לענין דאורייתא, אך הסבירא נוטה באופן הראשון.

וביותר יש להסביר, דלענין פסול ג' לוגין שנפלו, מ"ד כלבוד חשיב כמק"א וחשבי נפלו ולכן בעינן ג"ט, אבל לענין הוייתו ע"י דבר המק"ט, הרי לא מהני דין

3 ע"י להלן סי' הבא אות י"א.

2 ע"י יבמות פ"ב ע"ב חר"ה נתן.

לפי"ו דלענין השקה להכשיר שארצים סגי ברביעית אחרי דרביעית חשיב מקוה, דמ' סאה צעינן רק באדם, א"כ לענין השקה בודאי מהני רביעית, אלא דרובנן בטלו לרביעית דטבילה גם למחטין כדאייתא צמיר ל"ח ע"א, אבל מה"מ דרביעית הוי מקוה מהני שפיר לענין השקה. וא"כ מה"מ הוכשרו השאובין, דכל החששא לפי"ד הגר"א הוא להשיטות בכותל שפירץ אם ישארו מ' סאה כשר, וה"ה לפי"ו אם ישאר רביעית כשר לענין דאורייתא, דלאינין שיטות הלא מודה הגר"א להמחבר, ולענין דרובנן שפיר נוכל לסמוך על הטעמים המבוארים באות ד' אחרי דאין שום חשש דאורייתא. וגם גרויה מזה שאין נחוץ כ"כ לדקדק לעשות קמח קמח בטיל, ומ"מ ודאי אם אפשר צריך לעשות כן. ועדיין צריך חיפוש בש"ס על חדושי זה דמה"מ יועיל השקה ברביעית, אף מסתבר טובא דכן הוא האמת, ולכן אם א"א כעת לעשות קמח בטיל, יוכל להכשיר לדעתי למעשה.

ואף דמודינא דלסברת הרבה ראשונים לא יועיל רביעית בחחילה להכשיר את השאובין אף מה"מ, היינו מטעם שנתבאר דפוסלים שאובין מטעם היותו ע"י דבר המק"ט (עי' ר"ש הג"ל), וזוהו ל"ש כלל השקה דאין זה פסול בהמים, רק דמ"מ אם איכא שיעור מקוה שוב אף אם יוסיף כל המימות שצעולם מקרי היותו בטרה, אבל אם יוסיף על רביעית הרי הוי' של מ' סאה שהוא שיעור מקוה לאדם הוי' בטומאה, ומה יוסיף לנו שהי' רביעית שיעור מקוה, הרי הוית הטרה לאדם שהוא דוקא צמ' סאה הוא בטומאה ו"צ. אף אם נפסול מטעם היותו הלא יוכשר בהמשכה בכולו, וכל החשש לפסול בהמשכה בלא רביה הוא מטעם דשאובין הוי פסול צע"ס המים, ולזה מהניא השקה להכשיר וכמ"ש הרא"ש צה"ל מקואות סי' א'. וזוהו קמה וגם נצבה סברתי דהשקה להכשיר המים מהני ברביעית כיון דאיכא שם מקוה עלה, באופן דאיכא דאיכא המשכה וגם יש רביעית דמקוה כשר יאלנו מחשש דאורייתא ממ"ג, אף מדרבנן צעינן מ' סאה דבטלו לרביעית דמקוה, ומדרבנן בודאי איכא פסול שאובין אף בלא היותו דגם בכלי גללים פסול ואלו צריכים להכשר דהשקה אם רבו השאובין.

L

לכוד לענין הכשר המקוה והיותה, א"כ מה צדק דהוי לכוד, קו"ס אין כאן היותו בטומאה. ולפי"ו אם שאובין פסולין מטעם היותו, מן המורה א"כ ג' טפחים, אף בטל הצירוף לענין היתר מדרבנן להמציאים ג' טפחים. ולכן כדאי לעשות המשכה ג' טפחים ויש בקל להוסיף על עובי הכותל שבין המקואות צראשו. אף אם אי אפשר, יש לסמוך אולי שיעשה המשכה במקוה הוחלת עצמה, היינו שישפכו השאובין בנד השני של המקוה ומסתברא דהמים לא מגרעי וחשיבי המשכה, בפרט לענין דין המורה אין ספק דמהני, מהגמ' דזבחים שם דאזיר דמהניא זו המשכה (וצוה גם ליתא להדמיו הג"ל), ומסתבר דהוי המשכה גמורה, ומה שהצריכו בטעיף ו' קרקע הראוי לבצוע, וזה בודאי רק חומרא צעלמא.

סוף דבר דנראה להכשיר למעשה בשעת הדחק, אף באופן שמהא המשכה ג' טפחים, ואם אי אפשר שמהא המשכה ג"ע, לפחות במקוה עצמה של מי גשמים שיפלו המים רחוק מהכותל המפסיק. גם כדאי מאוד שיפסיקו בשעת מילוי השאובין המקוה של מי גשמים, שיהא לנו צירוף מהשיטות דקמח קמח בטיל לענין חשש דאורייתא לשיטות דשאוב פסול מן המורה אף בהמשכה. אף אם א"א חיבך למלאות המקוה של מי גשמים מחדש ומקודם רבו השאובין בלא הפסק, ג"כ יש לנדד להקל, אף ע"מ שיעשו לחקן באפשרות הראשונה, היינו כשיבואו גשמים מרובים להוציא מי המקוה הוחלת וירדו לתוכה מי גשמים מחדש, ואח"כ להוריד השאובים בהפסקה, שיהיו השאובים דפעם אחת מועטים ממי המקוה כדי שנאמר קמח קמח בטיל.

ו) עוד נראה טעם חזק דיאלנו כאן מחשש דאורייתא, שכפי הנראה ממכתב כמ"ר הזחילה היא מלד כותל המקוה ולא מקרקעיתה, אף אם כי בודאי לא ישארו מ' סאה אחר שתחול הרבה, דאל"ה אין כאן מקום להסתפק אף להגר"א וכנ"ל, אבל מ"מ בודאי אחר הזחילה ישאר במקוה רביעית, ואמרינן בפסחים י"ז ע"ב דרביעית חוי להטביל זו מחטין וזינורות, ופרש"י דרביעית חשיב שפיר מקוה דאורייתא, דכי כתיב מ' סאה באדם הוא דכתיב דצעינן מים שכל גופו עולה בהן. ומסתבר

4 ע"י סי' כ"ח. וסימן כ"ט אות כ"ג.